

ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು: 3

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ

•
ಪ್ರೊ. ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ
ಪಾವೆಂ ಆಚಾರ್ಯ
•

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ,
ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ - 576 102

ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು : 3

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ

ಪ್ರೊ. | ಎ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ
ಪಾವೆಂ ಆಚಾರ್ಯ

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ

ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ - 576 102

**Jnanapitha Prasasthi Vijetha Kannadigaru : 3 – Shivarama Karanth
by Prof. V. Seetharamiah & P. V. Acharya : pp. : 64 and Published
by Rastrakavi Govind Pai Samshodhana Kendra, M.G.M. College
Campus, Udupi – 576 102, 1993.**

Price : Rs. Ten only

Copy Right : Reserved

Photo Courtesy : Editor, Taranga, Kannada Weekly, Manipal

ಪ್ರಕಟಣ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿ

ಪ್ರೊ| ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ (ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ರಂಗಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ), ಡಾ| ಎನ್. ತಿರುಮಲೇಶ್ವರ ಭಟ್ (ಪ್ರಧಾನರು, ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷಾ ವಿಭಾಗ, ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ), ಡಾ| ಉಪ್ಪಂಗಲ ರಾಮ ಭಟ್ (ಪ್ರಧಾನರು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ವಿಭಾಗ, ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ), ಶ್ರೀ ಹಿರಿಯಡ್ಡ ಮುರಳೀಧರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ (ಪ್ರಧಾನರು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ವಿಭಾಗ, ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ ಸಂಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ), ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ (ನಿರ್ದೇಶಕರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಎಂ.ಜಿ.ಎಂ. ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ).

ಮೊದಲ ಆವೃತ್ತಿಯ ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

ನವೋದಯದ ಹೊಸಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ನಾಡಿನ ಸಹೃದಯರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಈ ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನಾವು ಈ 'ನವೋದಯ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ'ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜಿನಂಥ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣಾಲಯಗಳು ಜನತೆಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂದೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶದ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾತ್ರವಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ ನಾವು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಾವು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ, ವಿಶ್ವದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ ಸ್ಥೂಲ ಪರಿಚಯವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೂ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. 'ಮೊದಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪಹಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಮಸೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚು' ಎಂಬಂತೆ ನಾವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕವಿ-ಲೇಖಕರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಲೆಳೆಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗಲೆಂದು ಇವನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.

೧೯೫೬

ಎಚ್. ಸುಂದರ ರಾವ್

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಈ ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಗೆಲೆಯರಾದ ಶ್ರೀ ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು ತಯಾರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಕಾರಂತರನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೋ ಬರೆಸಿಕೊಂಡರಂತೆ. ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೂ ಮೈಸೂರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದಾಗ ಕಾರಂತರನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ Deccan Herald ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬರೆದ ಒಂದು ಲೇಖನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೂ ಇದನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸು, ಕೊಂಬು ತಿದ್ದಿ, ಸೊನ್ನೆ, ಗೊಲಸು, ಗೊರಸು ಸೇರಿಸಿ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಂಶವೂ ಭಟ್ಟರ ಕೃಪೆಯಿಂದ, ಕೈವಾಡದಿಂದ ಬಂದುದು.

ಕಾರಂತರ ಪರಿಚಯ ಇದರಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಹೇಗಾಗುವುದೋ- ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು, ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞವಾದ ಮನಸ್ಸು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಇದನ್ನು ಬರೆದಿದೆ. ಯಾರಿಗಾದರೂ ಇದರಿಂದ ಕಾರಂತರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯ ಒಂದಂಶ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಾದರೆ ಈ ನನ್ನ ಯತ್ನ ಸಾರ್ಥಕ.

ಆಗಸ್ಟ್, ೧೯೫೬

ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ

ಹೊಸ ಆವೃತ್ತಿಯ ಮುಮ್ಮಾತು

ಉಡುಪಿಯ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಮುದ್ದಣ ಸ್ಮಾರಕ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ಸರಣಿಯೂ ನವೋದಯ ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆಯ ಉದಯವೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ 50ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಆವಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೇಮಿ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ಸುಂದರರಾಯರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮನಿಸಿದ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು-ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ. ಪ್ರದೇಶದ ಅನುಭವದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆದ ಈ ಎರಡು ಯೋಜನೆಗಳು ತರುವಾಯ ಸ್ವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವು. ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿದ “ನವೋದಯ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ” ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕರ ಕಿರುಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ನಡೆದು ಬಂತು. ಮುದ್ರಣ ವೆಚ್ಚದ ಏರಿಕೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ 70ರ ದಶಕದಿಂದೀಚೆಗೆ ನಿಂತೇಹೋಯಿತು.

ಅದಕ್ಕೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟವರು ಇದೀಗ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ಹೇರಂಜೆ ಕೃಷ್ಣ ಭಟ್ಟರು. ಮಾಲೆಯ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಐವರು ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರ ಜೀವನದ ಕಿರುಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೇಕೆಂದು ಆ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಅವರು ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತರಾದ ಐವರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರು ಮಾತ್ರ ಈಗಾಗಲೇ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತರಾಗಿದ್ದರು. (ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ-ವಿ. ಸೀ.; ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ-ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ್; ಮಾಸ್ತಿ-ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್; ಕುವೆಂಪು-ಸುಜನಾ) ಐದನೆಯವರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗಿನವರೂ ಆದ ದಿವಂಗತ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಗೆಳೆಯ ಎನ್ನೆ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಪೂರ್ವ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ವಿಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವುದು ಸಹಜ. ನಮಗಿಂತ ನಾಲ್ಕು ಪಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯಾಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಹಿಂದಿಯ ಹೊರತು ಬೇರಾವ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಪರಮೋನ್ನತ ಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ದೆಸೆಯಿಂದ ಇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮರು ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಕಿರುಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಾಗಿ ನಾವು ಒಳಪಡಿಸಿಲ್ಲ ವಾದ್ದರಿಂದ ಲೇಖಕರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವೇಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೊರಗು ನಮಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಮರ್ಶಕರು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಅವಧಿಯವರೆಗಿನ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನವಿದು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಓದುಗರು ಇದನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

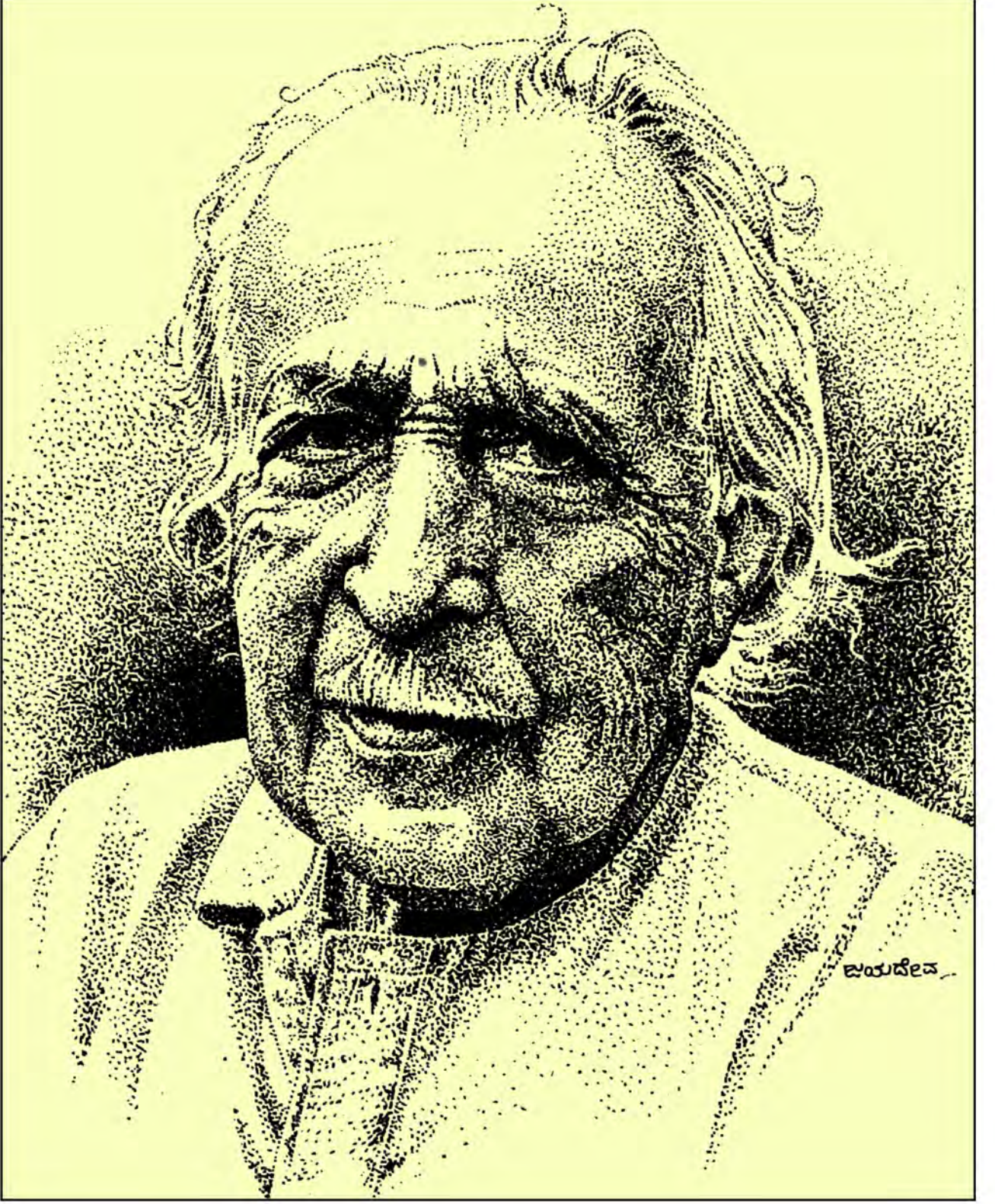
ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರನ್ನು ಕುರಿತ ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಈ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಣಿಪಾಲ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನವರಿಗೂ
ಕರಡು ತಿದ್ದಿ ಉಪಕರಿಸಿದ ಡಾ| ಎನ್. ಟಿ. ಭಟ್ಟರಿಗೂ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೊದಗಿಸಿದ 'ತರಂಗ'
ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಸಂಪಾದಕರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಮೇ 9, 1993

ಇತಿ
ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ

ಕಾರಂತ : ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ

ಜನನ: 10-10-1902

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ ಕೃತಿ: ಮೂಕಜ್ಜಿಯ ಕನಸುಗಳು

ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂದ ವರುಷ: 1978

1928 ಅಥವಾ 29 ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್-ಅಕ್ಟೋಬರ್ ತಿಂಗಳ ಒಂದು ಅಪರಾಹ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅವೆನ್ಯೂ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರಿಗೂ ನನಗೂ ಪ್ರಥಮ ಸಮಾಗಮವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳ ಮಹನೀಯರೊಬ್ಬರು ನಮಗೆ ಪರಿಚಯ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ತರುವಾಯ ಮರುದಿನ ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಮೂವರು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಯಿತು. ನನ್ನ ಹೊಸ ಪರಿಚಯಸ್ಥರ ಮುಖ, ನಡವಳಿಕೆ, ಹಾವ, ಭಾವಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಆಕರ್ಷಣೆ ಆಯಿತು. ಆ ಮುಖಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಏನೋ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾನು ಕಂಡೆ. ಅವರು ನಕ್ಕಾಗ ಅವರ ಹಲ್ಲು ಸಾಲು ಚೆಲುವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲತೆ ಕಂಡಿತು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೃಢತೆಯ ಸತ್ವ ಇರುವಂತೆಯೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಯವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಏನೋ ಒಂದು ಶಕ್ತಿ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ, ಗಲ್ಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧೀರತೆ, ಖಚಿತತೆ ಕೆತ್ತಿಕೊಂಡಂತೆಯೂ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹೇರ್‌ಕಟ್ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮಾರ್ಪುಗೊಳ್ಳದಿರುವ ಅವರ ಕೂದಲಿನ ವಿನ್ಯಾಸ ಒಂದರಿಂದಲೇ ಮೊದಲಬಾರಿ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದವರಿಗೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅಸಾಮಾನ್ಯತೆ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೇಸರಿಕೆ ಬಂದಿರುವ ಯಾವ ಅಂಶವೂ ಇಲ್ಲದ ಒಬ್ಬ ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಯೂ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನೂ ಆದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈತನೆಂದೂ ಈತನ ಚೈತನ್ಯ ವಿವಿಧೋದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಹರಿಯಬಲ್ಲ ಸ್ವಭಾವದ್ದೆಂದೂ ನನಗೆ ಆ ದಿನ ಕಲ್ಪನೆಯುಂಟಾಯಿತು.

ಮರುದಿನ ಹೇಳಿದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಮಿನಿಟೂ ಆಚೆ ಈಚೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕಾರಂತರು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿ ಬಂದರು. ತಾವು ಬರೆದ ಒಂದೆರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆ ದಿನ ನನಗೆ ಓದಿ ಹೇಳಿದರು. ಓದಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಕಂಠೋಕ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕೇಳಿಸಿತೋ ಕಾಣೆ. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೊಸ ಪರಿಚಯದವರು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ನಾನು ಮಿತ್ರಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನಾಗಿದ್ದೆವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ತಕ್ಷಣದ ತೋರಿಕೆಯಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ವಿಚಾರ, ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಹೊಸಬರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದೆವನು. ಅಂಥ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದೆವನು. ಅಂಥ ರೂಢಿ ಸರಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಎನ್ನುವವನು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದನೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಹೊಸ ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲೇ ನಾನು ಏನೋ ಅಂದಿರಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನನ್ನ ಅತಿಥಿಗೆ ಸರಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಅಲ್ಲ-ಆಗಲೂ ಅಲ್ಲ, ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದಿರಿ, ಸರಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತೋರದೆ ಹೋದರೆ ನಾನು ಅದನ್ನು

ಬರೆಯಲುಂಟೆ? ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಲುಂಟೆ? ಸಿಕ್ಕಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆ? ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಕ್ಕರು. ನಾನು ಬರೆದುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಕಾರಂತರು ಹೇಳಿದರು. ಇಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಕಂಡದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಧಾರಾಳವಾದ, ನಿಷ್ಕಪಟವಾದ ಧೀರವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನನ್ನಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಸಲ ನಾನು ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ಪಾತವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಬೇಕೆಂದು, ನೇರ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲದ ಭಾಗ ಯಾವುದು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಕೇಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಅಪೂರ್ವ; ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನರಿಯುವ ಇಷ್ಟವುಳ್ಳವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ಅಪೂರ್ವ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗೇ ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ನನಗೂ ಇವರಿಗೂ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಬಾಂಧವ್ಯವಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮೀಯತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅಂದು ಅವರು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಓದಿದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗ ನನಗೆ ತೋರಿದ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಯಿತೋ ಏನೋ. ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೇ ಓದುವಾಗ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾಗಿ ಲೇಖನದ ಗುಣ ಕೆಲವೇಳೆ ಕಾಣದಾಗ ಬಹುದು, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಓದಿನ ಕಾಕು, ಓದಿದ ಸಮಯ, ಸನ್ನಿವೇಶ, ಇತರ ಮಾನವ ಸಂಗತಿಗಳು ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಬೆಲೆಗಳನ್ನೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಲ್ಲವು. ಅಲ್ಲದೆ ಜಾಗೃತವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಥಾವಧಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳುವಾಗ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ ಅಂಶಗಳು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇ ಏಕೆ, ನ್ಯಾಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇ ಏರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ತಕ್ಷಣದ ಅನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವ ಪ್ರಮಾಣದಂತೆ ನುಡಿಯುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ. ಜೊತೆಗೆ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ರಬಹುದಾದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿ ಮಂದವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಾಲಾವಕಾಶ ಬೇಕೆಂದರೂ ಕಾರಂತರ ಚುರುಕಿನ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದು. ನಿಮಗೆ ಕಾದರೆ ಕಲ್ಪಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಕಲ್ಪಗಳು ಕಾಯುತ್ತಿರಬೇಕಾದೀತು, ಅಷ್ಟು ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಮಾನವರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು - ಎನ್ನುವವರು ಅವರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಬಾಂಧವ್ಯ, ಸರಸ, ಮಾತುಕತೆ ಆರಂಭವಾದುವು. ಅಂದು ತೊಡಗಿದ ಸ್ನೇಹದ ಸಂತೋಷ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಗಿಸಿದೆ; ಒಂದು ಪಕ್ಷತೆಗೆ ತಂದಿದೆ. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ, ನಡೆಯುವ, ನಡೆಯಲಾರದ ಎಷ್ಟೋ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇತಿಮಿತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಆಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದಗಳೆಷ್ಟೋ. ಆದರೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಕೆಳತನವೊಂದು ನಿಜವಾದರೆ, ಸರಸವಾದದ್ದಾದರೆ ಲೋಕವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಧೂವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಗೆಳತನಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತರಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಮತ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದು ಸಜ್ಜನಿಕೆ; ಪ್ರೀತಿಯ ಮನಸ್ಸು.

ಕಾರಂತರನ್ನು ಕುರಿತು, ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಡುವುದು ನನ್ನ - ಅವರ ಸ್ನೇಹದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲೂ ನನಗೆ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ.

ನಮಗೆ ಅಭಿಮಾನವೂ ಪ್ರೇಮವೂ ಇರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೌಲ್ಯಾಂಕನದ ರೀತಿ, ಬಣ್ಣ ಬೇರಾಗಬಹುದು; ತೂಕ ತಪ್ಪಬಹುದು. ಕೃತಿಯ ನಿಷ್ಪಕ್ಷ ಪಾಠ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಆತ್ಮೀಯತೆಯೇ ದೊಡ್ಡ ತೊಡಕಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಾರದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಆದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿನಿರಪೇಕ್ಷ ವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವೆನಿಸುವ, ಓಮಗಡ್ಡೆ ಯಂತೆ ತಣ್ಣಗಿರುವ, ನಿರುದ್ವಿಗ್ನ ವಿಮರ್ಶೆ ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ್ದು ಅಂತಃಕರಣಪೂರಿತವಾದ ಮಾನವ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಆದರದು ಸೌಹಾರ್ದ ಪ್ರಪಂಚ. ಅಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತಗಳಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಏನೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಅಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನು ತರುವುವೋ ಅವೆಲ್ಲ ಆಳದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುವು. ಆದುದರಿಂದ ಬರೆಯುವವನಲ್ಲಿ, ಓದುವವನಲ್ಲಿ, ಅಭಿರುಚಿ ಇಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತ್ವವುಂಟಾದರೆ, ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ ತೋಲ ತಪ್ಪಿದರೆ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುವವನು ನಾನು. ಎಂದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದರ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಧಾರಾಳ ವಹಿಸಿದರೆ ಯಾರೂ ಅಸಹನೆ ಪಡಬಾರದು. ಕೀಳಾದ್ದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವಾಗ ಧಾರಾಳದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮಿತಿಗಳಿವೆ. ಇಂಥ ಮನಸ್ಸಿನ ಓಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾರಂತರನ್ನು ಕುರಿತು ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂಬ ಎಚ್ಚರ ನನಗಿದೆ. ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆ ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನವಲ್ಲ - ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನವೆಂಬುದುಂಟೆ? ಎಂದಾದರೂ ಇತ್ತೆ? ಎಂಬುದೂ ನನಗೆ ಆಗಾಗ ತೋರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಸರ್ವರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹಟವೂ ನನಗಿಲ್ಲ. ವಿಚಾರ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಮುಖಿತೆ ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಬಹುಮುಖವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಕೇವಲ ಏಕಮುಖಿತೆ ಲೋಪವಾಗಲೂಬಹುದು. ಒಂದು ಸಾಕಲ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಕುಂಟು. ಎಂದಿಗೂ ದಾರಿ, ವಿವಕ್ಷೆ, ಸಿದ್ಧಭೇದ ಉಂಟೇನೋ.

ನಾವು ಮೊದಲು ಭೇಟಿಯಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ತವರಾದ ಕೋಟ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಭಾರತದ ಮುಂದಿಟ್ಟ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ವಿವಾಹದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಯಾವ ಯೋಚನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಅವರ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಲನ್ನೂ ತಾನು ಬೇಡನೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಬಹುಶಃ ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀಮಂತ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಏನನ್ನೂ ಆಶಿಸದೆ, ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ, ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಡತನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ದೇಶಸೇವೆಗೆ ಧುಮುಕಿ ಆಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಕ್ರಿಯಾರಂಗಕ್ಕೂ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರು ಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅವರು ಮದುವೆಗೆ, ಆಸ್ತಿಗೆ ಕಾದುಕುಳಿತರೆ ಹೇಗೆ? ತಾವು ವರಿಸಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿರಾಡಂಬರವಾದ ಒಂದು ಮೀಸಲು ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕಲು ಅವರು ನಿಷ್ಠೆ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಕಾರಂತರ ದೇಶ ಸೇವೆಯೂ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಸದ್ಗುಣವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು

ಮನಃಪೂರ್ತ ಮಾಡುವುದು, ಇತರರಿಂದ ಮಾಡಿಸುವುದು-ಇಷ್ಟೇ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಅವರು ದೇಶ ಸೇವೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಅರ್ಥ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಮೊಳಹಳ್ಳಿ ಶಿವರಾಯರೆಂಬ ವಕೀಲರು ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಈ 70-80ರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಲೋಕ ಸೇವೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತೆತ್ತುಕೊಂಡಿರುವ ಹಿರಿಯರು- ಅವರು ಆಗ ಪುತ್ತೂರು ತಾಲೂಕು ಬೋರ್ಡಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ತಾಲೂಕಿನ ರಚನಾತ್ಮಕ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ತರಬೇತು ಕೊಡುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಹೆಗಲಿಗೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಾವು ನಡೆಸುವ ತರಬೇತಿ ಶಿಬಿರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಆಮಂತ್ರಣ ಕೊಟ್ಟರು.

* * *

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಅವರು ಒಂದು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಟವೆಲು, ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಮರಾ, ಬಗಲಿಗೆ ತೂಗುಚೀಲ ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಅಖಿಲ ಭಾರತದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಆಗಿನ ವೇಷ ನನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ. ಆ ವೇಷದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸರಳತೆಗೂ ವಿಶ್ವಾಸದ ದೃಢಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮಾರುಹೋಗಿದೆ. ತಾಯ್ನಾಡಿನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಾನೇ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ, ತನ್ನ ಮಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತು, ಅಳಿದು ಜೀವನಪಥವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಹೊರಟ ಆ ನಿಲುವು ಅನುಪಮವಾದುದು. ನಾಡಿನ ಜನರ ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಅರಿಯಬೇಕು ; ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು, ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು, ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕು ಎಂಬ ಹಿರಿಯಾಸೆಯಿಂದ ಅವರು ನಾಡೆಲ್ಲ ಅಲೆದು, ಈ ಭಾರತ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೆಲ, ಜಲ, ಜನರನ್ನು ಕಂಡರು. ಉದ್ಯೋಗದ, ಕಲೆಯ, ಧರ್ಮದ ಕೇಂದ್ರಗಳ ದರ್ಶನ ಪಡೆದರು ; ಮುಂದಿನ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ರೂಪಿಸಬಲ್ಲ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರೇ ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡ ಅನುಭವ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಲೋಪದೋಷಗಳಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಯಾರ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ? ಆದರೇನಂತೆ, ಅದು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಚಿತ್ರ. ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ, ಯಾವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಜನಜೀವನವು ಮುಡಿಪಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಗತಿಶೀಲವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವುಳ್ಳ ಜನ ಯಾವುದನ್ನು ನಿವಾರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವು ಅವರಿಗೆ ಭಾರತ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ದೊರೆಯಿತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕಾರಂತರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರಂತೆ ; ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ಧವಾದ ಓಜಸ್ವಿ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಂತೆ ; ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ಸೇವಾದಲದಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕರಾಗಿದ್ದರಂತೆ ; ಕಲಾಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟ 'ವಸಂತ' ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಯಂತೂ ಆಗಿತ್ತು.

ವಿಡಂಬನೆ, ಕಟೂಕ್ತಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ 'ಗರ್ಭಗುಡಿ' ಎಂಬ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದು ಆಡಿಸಿ ಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಮಠ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕೊಳೆಕೆಸರನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಬಯಲಿಗೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆ ನಾಟಕದಿಂದ ಕ್ರುದ್ಧ ರಾದವರು ಆಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಾಟಕಕರ್ತರ ರೂಪ ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುದೈವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದು, ಕೆಟ್ಟದು ಯಾವುದೂ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಟ್ಟಿದುದು; ತಟ್ಟಿದುದು ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲದು. ಕ್ರಿಯಾ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದಂತೂ ಇನ್ನೂ ಅಪರೂಪ. ಹೊರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದವರ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವೇ. ನಮ್ಮ ದೇಶವು ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳ ಬೀಡಾದುದರಿಂದ 'ಗರ್ಭಗುಡಿ'ಯಂಥ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದೂ, ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಆಡಿಯೂ ಕಾರಂತರು ಬದುಕಿ ಉಳಿದರು. ಗಂಭೀರವಾದ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಮೊನೆಯ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಃ ಮೈ ತಾಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಕಾರಂತರ ಬಾಣಗಳಿಗೂ ಇದೇ ಗತಿ ಆಯಿತು. ಅವುಗಳಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ನೊಂದವರಿಲ್ಲ. ನೋವನ್ನು ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡವರಿಲ್ಲ. ಅದೇ ನೋವು.

ಪುತ್ತೂರಿನಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡುವೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಬೆಳ್ಳಾರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಶಿಬಿರವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇದೇ ಕಾರಂತರು ಎಂದಮೇಲೆ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕರ ತ್ಯಾಗ, ಶಿಸ್ತು ಇರದೆ ಹೋದೀತೆ? ತರಬೇತಿ ಎಂದರೆ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲವೆ? ದೇಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಜೀವನ ಧಾರೆ ಎರೆದ ತರುಣರಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂಥೆಂಥ ಕಷ್ಟಗಳು ಬರಲಿವೆಯೋ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಶಿಬಿರದಲ್ಲೇ ರುಚಿತೋರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಡವೆ? ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ - ಗುಣ ಮತ್ತು ಪರಿಮಾಣಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಕಠೋರವಾದ - ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಆಹಾರ ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಕಾರಂತರು ಹಾಗೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ದಿನ ತರಕಾರಿ ಇಲ್ಲದ ಊಟ, ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಉಪ್ಪು ಹುಳಿ ಕಾಣದ ಊಟ, ನೀರಿನದೇ ಅಪರಾವತಾರವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಮಜ್ಜೆಗೆ, ತುಪ್ಪದ ಸೋಂಕನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ತಪೋಯೋಗ - ಇಂಥ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಶಿಬಿರವು ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅತಿಥಿಯಾದ ನನಗೆಷ್ಟೋ ರಿಯಾಯಿತಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಕಡಿಮೆ ಆದರೂ ಎರಡು ದಿನ ತಂಗಿದ ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು ಎನ್ನುವಾಗ ಕಾರಂತರ ಕೈಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಭಾವೀ ದೇಶ ಸೇವಕರು ಇನ್ನೂ ಏನನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ ಅದು ಊಹಿಸಲರ್ಹವಾದ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಕಾರಂತರ ಶಿಷ್ಯರು ಅವರ ಮೇಲಿಟ್ಟ ವಿಶ್ವಾಸ, ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಲ್ಲಾಸ, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ವಿಸ್ಮಿತನಾದೆ. ಕವಾಯತು, ಶ್ರಮದಾನ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಾರಂತರ ಶಿಬಿರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತರಗತಿಯ ಏರ್ಪಾಟಿತ್ತು. ನನ್ನಂಥ ಹೊರಗಿನ ಮಾತಿನವರು ಯಾರಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸರಿ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ನಾಯಕ ಕಾರಂತರದೇ ಉಪನ್ಯಾಸ. ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಮುಗಿದ

ಮೇಲೆ ವಿನೋದಾವಳಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗಡಿಯಾರದ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕು. ಯಾವ ಕೆಲಸ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಆದರೂ ಸರಿಯೇ, ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕಾಯುವ ಪರಿಪಾಠ ಇಲ್ಲ ; ಯಾರೂ ಬರದಿದ್ದರೆ ಕಾರಂತರೊಬ್ಬರೇ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವರು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಶಿಬಿರದವರು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆಕೆಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ ಏಳಬೇಕಾದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರ್ಥನಾಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಕಾರಂತರು ಒಬ್ಬರೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲಾಟಾನು ಹಿಡಿದು ಹೊರನಡೆದರು; ಆ ನಸುಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಜರಗಿಸಿದರು; ಧ್ವಜವನ್ನು ಏರಿಸಿದರು. ಇನ್ನೊಂದು ನೆನಪು: ಆ ಸಂಜೆ ನಾವು ಅಡ್ಡಾಡಲು ಹೋದೆವು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಗೇರುಮರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಕಾರಂತರು ನಿಂತರು. ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಹುಡುಕಿ ರಪ್ಪನೆ ಮೇಲೆ ಬೀಸಿ ನಾಲ್ಕು ಗೇರುಹಣ್ಣನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಹೊಸ ಹಣ್ಣಿನ ರುಚಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಗೋಡಂಬಿಯ ಹಸಿಬಿತ್ತದ ರುಚಿ ನನಗೆ ತೀರ ಹೊಸತು. ಅದರ ಆಸೆ ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ತೀರಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಚ್ ಎಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳು ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಆ ನೆನಪು ಹಾದು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರುತ್ತದೆ. ಗುರಿತಪ್ಪದಂತೆ ಹಣ್ಣಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯಲು ಅವರು ನಿಂತ ಭಂಗಿ ನನಗೆ ಈಗಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಕಾರಂತರು ಹೊಡೆದ ಕಲ್ಲು ಇದೇ ರೀತಿ ಅವರೆಣಿಸಿದ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆ ತಾಕಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ನಿಲುವೆಯೇ (ಕಲ್ಲು ಹಿಡಿದ ಕೈತೂಕ, ಎಸೆತದ ಹದಗಳೇ) ಕಾರಣ. ಹಿಡಿದದ್ದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಹಟ- ಸಾಧನೆಯ ಹಟ, ಹಟದಿಂದ ಸಾಧನೆ- ಅವರ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ.

* * *

ಕಾರಂತರ ಜೀವನವು ಅನೇಕ ಮುಖವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದೆ. ಅವರಂತೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಬರವಣಿಗೆ ಅವರ ಜೀವನದ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅದು ಅವರ ಹಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸೇ ಹಾಗೆ- ತೀಕ್ಷ್ಣ, ಅವಿಶ್ರಾಂತ, ಬಹುಪ್ರವೃತ್ತ, ಅತ್ಯಪ್ತ. ಯಾವ ಒಂದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಕಾಲ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲದು. ಒಂದು ಕೆಲಸದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದರ ಬೆಳಸಿಗೆ ಜಿಗಿಯುವ ಅವರ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸ್ಥಿರಬುದ್ಧಿಯೇ ಇವರಿಗಿಲ್ಲವೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ- ಆಳವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸದವರಿಗೆ. ಈ ನಾನಾಮುಖಿ ಪ್ರತಿಭೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ಅವರು ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅನ್ನ ನೀರಿಲ್ಲದೆ, ಭೂಮಿ ಹಿಡಿದವರಂತೆ ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಾವಕಾಶವಾದರೂ ಸರಿಯು ಆವೇಶ ಬಂದಾಗ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಎಂದರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ನಡುವೆ ಆತಂಕಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆಲಸ ತಡವಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸೈರಣೆ ಇಲ್ಲ. ವೇಗವಾಗಿ ಧಾವಿಸುವುದು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ. ಅವರ

ಕೃತಿಗಳು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಅವಸರದ ಚಿಹ್ನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ದೊಡ್ಡ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಾನ, ಅದ್ರುತತೆ, ಸಂಪೂರ್ಣತೆ- ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕೃತಿಯು ಮುಗಿಯುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಕುಂದುವುದು ಅಥವಾ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನಾವುದೋ ಒಂದು ಕೆರಳಿಸಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಡೆಗೆ ಧ್ಯಾನ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿ, ಆ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ತೊನೆಯುವುದು. ಇಡಿ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ತಿದ್ದಬಾರದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗದೆ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಕಾರಂತರು ಮುಗುಳ್ಳಕ್ಕು ಅದಕ್ಕೇನಂತೆ, ಹೊಸದಾಗಿ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಬರೆಯಬಹುದಲ್ಲ ಎನ್ನುವರು. ಅವರ ಭಾವಗಳೂ, ವಿಚಾರಗಳೂ, ರಚನೆಗಳೂ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬೆಂಬತ್ತಿ ಓಡುವ ದ್ರುತಗತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ರಚಿತವಾದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ನಡೆಸುವುದೂ, ಪರಿಣಾಮವು ಬೇಗನೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹಾತೊರೆಯುವುದೂ ಅವರ ಸ್ವಭಾವ. ಹಾಗೆಯೇ, ಇನ್ನಾವುದೋ ವಸ್ತುಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಅಣಿಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಹೊಳೆಯ ದಂಡೆಗೋ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರಶಾಂತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೋ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಚನೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಸಂಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡು, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದನ್ನು ಕಾರಂತರ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲರು. 'ಬಾಲಪ್ರಪಂಚ' ವೆಂಬ ಮಕ್ಕಳ ವಿಶ್ವಕೋಶವನ್ನು ಅವರು ತಯಾರಿಸಿದ್ದು ಈ ರೀತಿ, ಎಡೆಬಿಡದೆ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಬರವಣಿಗೆ, ಅಚ್ಚು, ಲೆಟರ್‌ಪ್ರೆಸ್, ಪಡಿಯಚ್ಚು ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧವಾದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಕಾಶಕರು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಅಂಶವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ವರೆಗೆ ಅವರ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಡುವೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವರ ಒಳಗಿನ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಭೂತಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿ ತಿಳಿಯದು.

ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಪುತ್ತೂರಲ್ಲಿ ದಸರಾ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಿಂದಲೂ ಉಪನ್ಯಾಸ, ಸಂಗೀತಗಳಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುವುದು, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಆಡಿಸುವುದು, ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಕೈಯಿಂದ ರಂಗಸಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಸ್ಕೂರ್ತಿ ಬಂದಾಗ ತಾನೇ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದು, ಕುಣಿಯುವುದು- ಈ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಒಬ್ಬರೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಯಾಸಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರು ಕಂಡದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸದ ಆವೇಶವೂ, ಆವೇಗವೂ, ಅಗತ್ಯವೂ ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗುವುದು ಅವರ ರೂಢಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ದೇಶಾಟನೆಮಾಡುವುದೇ ಅವರ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟರವರೆಗೆ ಹೊಸದೊಂದು

ಆಸಕ್ತಿ, ವಿಚಾರ, ಪ್ರಿಯವಸ್ತು ಅವರನ್ನು ಕೆರಳಿಸಲಿಲ್ಲವೋ ಆ ವರೆಗೆ ಪರೈಟನೆ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ; ಆಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ಮನೆಸೇರಿ ಮರಳಿ ಅಧ್ಯವಸಾಯ, ಸಾಧನೆ, ಬರವಣಿಗೆ.

ಕಾರಂತರು ಕೈಗೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ - ಲೇಖಕ, ಭಾಷಣಕಾರ, ನಾಟಕಕಾರ, ಪೋಟೋಗ್ರಾಫರ್, ಆದರ್ಶವಾದಿ, ಸುಧಾರಕ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಪ್ರಕಟನಕಾರ, ಯಂತ್ರೋದ್ಯೋಗಪ್ರವರ್ತಕ, ಚಿತ್ರಗಾರ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲವು ನಿಲುಗಡೆ ಇಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಸತತವೇಗದ ಮುದ್ರೆ ಒತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಭಾವಗಳ ಚಲನವಲನ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಚೈತನ್ಯ, ಚಾಲನಶಕ್ತಿ, ತೇಜಸ್ಸು, ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ವ್ಯಾಪನೆ, ಬಹುಮುಖತ್ವ, ಮನಸ್ಸಿನ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಇವುಗಳೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಇಡುವುದು ಒಡನಾಡಿಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೇ ಸರಿ. ಅವರ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ನಾವು ಒಂದನ್ನೂ ಇಡಲಾರೆವು. 'ಮುಕ್ತದ್ವಾರ' ವನ್ನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾರಂತರಿಗೆ ತಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಕಾಲನಟನ ನರ್ತನವನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲವೆನಿಸಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಪ್ರದರ್ಶನವಾದುದರಿಂದ ಕಾರಂತರು ಅಂದು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಗೆಜ್ಜೆಕಟ್ಟಿ ಕುಣಿದು ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ತಾವೇ ಕಾಲನಟನಾದರು. ಅವರ ನರ್ತನವೂ ಹಾಗೆಯೇ-ಅದರಲ್ಲಿ ಕಲಿಕೆ, ತಿದ್ದಿಕೆಯ ಅಂಶ ಕಡಿಮೆ; ಆವೇಶ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಆಶುಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ಅವಿಷ್ಕಾರಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಕಾರಂತರ ಮೂಡಿಗೂ, ಆವೇಶಕ್ಕೂ ಸಮನಾಗುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ನಟನಾರು? ಅವನೆಷ್ಟೇ ಕಲಿತರೂ ನುರಿತರೂ ಆ ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಿಂದ ತಂದಾನು? ಗುರುಗಳಿಂದ ಕಲಿಯಬಹುದಾದ ತಂತ್ರಕ್ಕಿಂತ, ಖಚಿತವಾದ, ನಿಯತವಾದ ನಡೆಗಿಂತ, ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಬರೆದಿದಬಲ್ಲ ಕ್ರಮಕ್ಕಿಂತ ಅಂತರಂಗದ ನುಡಿತವೇ ಅಧಿಕ ವಾಗಿರುವ ಕಾರಂತನೃತ್ಯ ಕಾರಂತರೊಬ್ಬರಿಗೇ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಅವರ ಜತೆಗೆ ಕುಣಿಯ ಬೇಕಾದವರಿಗೂ, ಇರಬೇಕಾದವರಿಗೂ ತುಂಬಾ ಸಹನೆ ಅಗತ್ಯ. ಅವರಿಗೋಸ್ಕರ ಮನೆಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಅವರ ಜೀವನ ಸಂಗಾತಿಗೆ ಅದೆಷ್ಟು ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ. ಕಾರಂತರ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಮನಸೋತು, ಒಲಿದುಬಂದ ಶ್ರೀಮತಿ ಲೀಲಾದೇವಿಯವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಕಾರಂತರ ಲಾಲನೆಪಾಲನೆಯೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೇ ಅವರ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೇಳಿ-ಹೇಳದೆ ಬರುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಮಿತ್ರರ, ಅತಿಥಿಗಳ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಕಾರಂತರ ಗ್ರಂಥಗಳ ನಕಲು ತೆಗೆಯುತ್ತಾ, ಅವರೊಡನೆ ನೃತ್ಯಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವರ ಪ್ರಿಂಟರಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಮನೆಯ ಎಮ್ಮೆ, ಹಸು, ಹುಲ್ಲು, ನಾಯಿ ಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಇರಬೇಕಾದರೆ ಎಂಥ ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕಾದೀತು? ಅವರಿಗೆ ನಮೋ.

* * *

ಇಂಥ ಆವೇಶ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ಉದ್ದೇಗವು ಕಳೆದಾಗ ಕಾರಂತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಪರಿನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಛಲವು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸಮಯ ಕಾರಂತರಷ್ಟು ಸ್ನಿಗ್ಧವ್ಯಕ್ತಿ, 'ಸಾಧುಪ್ರಾಣ' ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ

ಹತ್ತಿರವೂ ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕು ಹಾಸ್ಯೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ನಗಿಸಿ ತಾನೂ ನಕ್ಕು ಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದು ಇಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಅವರು ಒಂದು ಕ್ಷಣಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳಸಬಲ್ಲ ಸವಿ, ಸದರ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ನೂರಾರು ಜನರೊಡನೆ ಕೆಳ ಬೆರವ, ನೆರವು ನಡವ, ಒಲಿದು ಒಲಿಸುವ ಬಾಳಗುಣ ಕೂಡ. ಇದು ಸೌಜನ್ಯದಿಂದ ಸ್ನೇಹಪರತೆಯಿಂದ- ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸುವ ಮನೋಧರ್ಮದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಬರಬಲ್ಲ ಗುಣ. ಅವರ ಮಾನವೀಯತೆ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇವಕ್ಕೂ ಅವರ ನಡತೆಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಅನೋನ್ಯ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಅವರ ಜೀವನದ ಪರಮ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದು ನನಗನಿಸುವುದು. ಇದರಿಂದಲೇ ಕಾರಂತರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಆಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ. ಅವರ ವಾದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ನಿಮಗೆ ಅವರ ವಾದವು ಏನೆಂದು ಅವರೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿಲುವೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಕೆಗೆ ಎಡೆ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಅವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದಿರೋ ನಿಮ್ಮ ಧೈಯಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂತೋಷ ಒಂದುತರ; ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೋ, ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನಿಮಗೇ ಇರಲಿ, ಅಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಂತರಿಗೂ ನಿಮಗೂ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಇಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ನೀವು, ಅವರ ಪಾಡಿಗೆ ಅವರು. ಅವರ ಮಾತು ಕಟುವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಟುಕತನವಿಲ್ಲ. ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನೇರವಾಗಿ ನೆಟ್ಟರೂ ನೋವಿಲ್ಲ. ಮಾತು ಕಹಿಯೆನಿಸಿದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ.

ಅವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಅಭಿರುಚಿಗಳು, ದೇಶದ ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧಗಳು, ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ಹತ್ತು ಮುಖಗಳು, ತ್ರಿಲೋಕ ಸಂಚಾರಿಯಂತೆ ಅವರು ಸುತ್ತುವ ಪ್ರಾಂತದೇಶಗಳು, ಪತಿತರನ್ನು ನಿರ್ಮಲ ಜೀವನದತ್ತ ಒಯ್ದು ಮನುಷ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತಲೆಎತ್ತಿ ಬಾಳುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅವರ ಪುನರ್ನಿವೇಶನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದ ನಮಗೆ ಇವು ಅಪ್ರಕೃತ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಅವರ ಗಣನೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿ ಎಂದು. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗ ಗುಣದಲ್ಲಿ, ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿ, ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವ ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಸರಿಯೆ, ಆ ಭಾಗದ ಮೊದಲ ಐದಾರು ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಒಬ್ಬರು.

ಕಾರಂತರು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ ಕವಿಯಲ್ಲವಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ನಾಟಕ ಕಲೆಯ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ಹೂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಗೀತನಾಟಕಗಳು ಕಾವ್ಯದ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ರೂಪವೇ. ಒಂದು ಬಗೆಯ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ಭಾವಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು, ಆಳ, ರಂಜನೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ನಾಟಕದೊಡನೆ ಕವಿತೆ, ಗೀತೆ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಸೋಮಿಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ'ವೆಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು

ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳು ಕವಿತೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು? ಅವರು ಬರೆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಕಾಲ್ಪನಿಕ, ಅದ್ಭುತ ರಮ್ಯ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಗಳೂ ಗೀತೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದ 'ದೇಸಿ' ಅಥವಾ ಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣ, ಪರಿಚಯ ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ; ಹೊರಪ್ರಾಂತ, ದೇಶಗಳ ಜಾನಪದ ಗೀತೆಗಳ ನಿಲವು ಒಲವುಗಳನ್ನು ಅವರು ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿ ಬಲ್ಲರು. ಅವರ ಕಿವಿಗೂ, ಕಂಠಕ್ಕೂ ತಾಳ, ಲಯ, ತಾನಗತಿಯ ನಾನಾಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ಚುರುಕಿದೆ. ಅವರ ನರ್ತನಗಳಿಗೂ, ನಾಟಕಗಳಿಗೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ತಾನಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದುವು. 'ಕಿಸಾಗೋತಮಿ'ಯಲ್ಲಿ ಭಾವವು ಏಕಧಾರೆಯಾಗಿ, ಏಕಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಕಂಡರೆ, 'ಮುಕ್ತದ್ವಾರ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಧರ್ಮದಾತರ ಶ್ರೇಣಿಯ ಧಾರಾವಾಹಿ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗೀತೆಗಳ ತಾನಗತಿ ವೈವಿಧ್ಯಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಲಾಸ್ಯವಾಡುವುದು. ಛಾಯಾನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳೇ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳಾದ ವಿಡಂಬನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಛಂದೋಗತಿ ಬೇರೆಯೇ ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿರುವುದು. ಅದರ ತಂತ್ರವಿಶೇಷ ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿದಂತಿಲ್ಲ. 'ಶೀಲಭಂಗ'ವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಚೆಲುವನ್ನು ನಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿ ಭಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಾಶಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸಿತೆಂಬುದರ ರೂಪಣವಿದೆ. ಅಥವಾ ಅಂಥ ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಆ ಕೃತಿ ಎನ್ನಬಹುದು. 'ಯಾರೋ ಅಂದರು' ಎಂಬ ಗೀತನಾಟಕದ ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನು ನಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕಾರಂತರು ತುಳಿದ ಈ ಹೊಸದಾರಿ ನಾಟಕಕಲೆಯ ತಂತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವಾದುದು. ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನೆ.

ವಿಡಂಬನೆಯ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಾರಂತರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ: ನಾರದನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯ ಆರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ 'ದೇವದೂತರು' ಎಂಬ ಕೃತಿ. ಅದರ ಕೆತ್ತನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟಾಗಿದೆಯೆನ್ನುವಿರೇನೋ. ಆದರೆ ಬಳ್ಳಿಮಿಂಚಿನ ತಿವಿತವಿದೆ ಅಲ್ಲಿ. ಮಿಂಚು ನೋಡಲು ಚೆನ್ನ. ಅದರ ಸಾವಿರ ಮೈಲಿಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಕಾವು ಸುಡುವುದು. ಜೋಕೆ. ಆ ಮೇಲಿನ 'ಗ್ನಾನ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಡಂಬನೆಯೂ ಮೊನೆಯಾಗಿದೆ; 'ಗ್ನಾನ' ಎನ್ನುವ ತಲೆಬರಹದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಂಗ್ರಹದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಪ್ರಬಂಧದ ಕಡೆಯ ಸಾಲಿನ ವರೆಗೂ ಕಾರಂತರ ವಿಡಂಬನೆಯ ಉಗುರಿನ ಚೂಪು ಪ್ರಕಟವಾದ್ದೇ ಸರಿ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ವಿಡಂಬಿಸುವ, ಮೂದಲಿಸುವ ತುಂಟತನವು ನೈತಿಕ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಧೈಯವುಳ್ಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗ್ರಾಹಿ ಲೇಖಕನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಘಟ್ಟವೆಂದು ಅದನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದು. ಆದರೆ ಕಾರಂತರಿಗಿಂತ ಕಡಮೆ ಪ್ರತಿಭೆಯುಳ್ಳ, ಕಡಮೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಆರೋಗ್ಯವುಳ್ಳ, ಕಡಮೆ ಸಂಯಮವುಳ್ಳ ಲೇಖಕನೊಬ್ಬನು ಈ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ವಿಡಂಬನೆಗೆ ತಾನೇ ಮೋಹಗೊಂಡು ಹತಪ್ರಭನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುತ್ತಲೂ

ಲತ್ತೆ ಕೊಡುವ ಕತ್ತೆ ಇದು - ಮಹನೀಯರೊಬ್ಬರ ಮುನ್ನುಡಿ ಎಂದು 'ಗ್ನಾನ'ದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಬರೆದ ಟೀಕಾವಚನವು ಕಾರ್ಯಲನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾರೋ ಅಂದ ಮಾತು. ಸುತ್ತಲೂ ಲತ್ತೆ ಕೊಡುವ ಗುಣ ಕತ್ತೆಗೆ ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಕಾರ್ಯಲನಲ್ಲಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಕಾರಂತರಿಗೆ ಅನಿಸಿತೋ, ತನ್ನ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು? ಗ್ನಾನವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಇದ್ದ ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿಗೆ ಈ ವರ್ಣನೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ಕಾಣಿಸಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಗ್ನಾನದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮುನ್ನುಡಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ?

* * *

ಕಾರಂತರು ಎರಡು ಪ್ರವಾಸ ಕಥನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ; 'ಅಬೂವಿಂದ ಬರಾಮಕ್ಕೆ', 'ಅಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ'. ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಹಳವಾಗಿ ಕಾಣದ ಪಠ್ಯವೇಕ್ಷಣೆ, ನೋಟ ಇವೆ. 'ಅಪೂರ್ವ'ಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಅಲ್ಲದ್ದು ಎಂಬರ್ಥವಿರುವಂತೆಯೇ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಾಣದೊರೆಯದುದು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿಶೇಷವೂ ಇದೆ. ಕಾರಂತರು ಬರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಅತಿರೇಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶಬ್ದ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನೂ ಶಬ್ದಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ 'ಅಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ' ಎಂಬ ವಿಳಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೇಷ ಸಾರ್ಥಕ, 'ಅಪೂರ್ವ'ವು ಪಶ್ಚಿಮವೂ ನಿಜ, ಅಪೂರ್ವವೂ ಸರಿಯೇ. ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ತನ್ನ ದೇಶಬಾಂಧವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಂತರು ದೇಶವಿದೇಶಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ನಿಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಚೆಲುವನ್ನು ಅವಾಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಚಿತ್ರಕಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ, ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ, ವಾಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ನರ್ತನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಂಘಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ನೋಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿಗುಣದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕಾರಂತರ ಅಂತರಂಗವು ಪ್ರಪುಲ್ಲಿತವಾಗಿದೆ, ಸಂಪನ್ನವಾಗಿದೆ, ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ. 'ತೆರೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ', 'ಹುಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನ ಹತ್ತು ಮುಖಗಳು' ಎಂಬ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ವಸ್ತು, ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತೂ, ತನ್ನ ಅಂತರಂಗ ವಿಕಸನವನ್ನು ಕುರಿತೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿವರ್ತನೆಗಳೂ, ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಘಟನೆಗಳೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪುಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ; ಧೈಯಸಾಧನೆ ಗೋಸ್ಕರ ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಛಲಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ, ಪ್ರಚೋದನೆ. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವುದು ಗಂಡುಗಂಡಸುತನವನ್ನು, ಯಾರನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸದೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿಯೂ ಬಾಳುವ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರೆ, ಹಸಿ ಬಣ್ಣಗಳಿಗೂ ಮೈಗೆ ಹೊಂದಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾರದುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂಶಗಳು ಸಮರಸವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಒಂದು ಹದಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ತನ್ನ ಶರತ್ತುಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೇ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ದಿಟ್ಟ ತನವುಳ್ಳ ಗಂಡುಜೀವನದ ಪರಿಚಯವು ಕಾರಂತರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿಗುವುದು.

* * *

ಕಾರಂತರನ್ನು ಈಗ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಲ್ಲೆನೆಂದೆ. ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿರುವ ಯಾರಿಗೂ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ, ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಿಟ್ಟರು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಪರಿಚಿತನೋರ್ವನ ಹತ್ತಿರ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮರೆತು ಪ್ರಶ್ನೆ ಟೀಕೆ ಕೇಳುವ ಎದೆ ಎಷ್ಟು ಜನರಲ್ಲಿರಬಹುದು? ಬೇರೆಯವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿರ್ಭಯ ಆತ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ಎಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಇದ್ದೀತು? ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸದಾ ಯೋಗ್ಯರೇ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಯಾರೂ ಮನಸ್ಸು ಕೊಡರು. ಕಾರಂತರ ಖಂಡಿತವಾದ, ಸ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನ, ತವಕ ಮುಂತಾದವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಸಹಜವಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಆಲಿಸಿಯಾನೇ ಎಂದು ಸಂದೇಹ ಬರುವುದು. ಆದರೆ ಆತ್ಮವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ಪರರಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣವು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದು ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಬೆಳೆದರು, ಬಹುಬೇಗ ಬೆಳೆದರು, ಇತರರಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಬೇಗ ಬೆಳೆದರು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿಯೂ, ಸಾಕಲ್ಯದಿಂದಲೂ ಬೆಳೆದ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆ. ಯಾವ ಬಗೆಯ ಪರಾಧೀನತೆಗೂ ಒಳಪಡದೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ಬೆಳೆಯಲು ಏನೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆ, ಎಷ್ಟು ಕಾಲದ ಸಿದ್ಧತೆ ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಾರಂತರು ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಲೇ ಬೆಳೆದರು. ಕುದಿಯುವ, ಕೆಚ್ಚನೆಯ ಕ್ರೋಧದ ಆವೇಗ, ಜಡತೆಯ, ಅಸಹನೆ, ತ್ವರೆ, ಉದ್ವೇಗಪೂರಿತ ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಡಂಬನೆಗಳ ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ? ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಂದ ಮಾಗಿ ಅನುಭವದಿಂದ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಿದುವಾಗಿ ಹಿತವಾಗಿ ಸ್ನಿಗ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಇಂದಿನ ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ? ನೈತಿಕ ಉದ್ವೇಗದ ಸುಂಟರಗಳಾಯಂತೆ, ಮತಾಂತರಿಸುವ ಪ್ರಬಲ ದೀಕ್ಷೆ ತೊಟ್ಟ ವರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ, ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಗೌರವಿಸುವ ಈ ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ? ಬಾಯ ಚಪಲವನ್ನು ಅಡಗಿಸಲಾರದೆ ಚೇಷ್ಟೆ ಕೀಟಲೆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ, ಈ ಮನುಷ್ಯ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕುಳಿ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ? ಗಂಟೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಅದೂ ಅರೆಮಾತು ಆಡುತ್ತಾ ಮೌನವಾಗಿ ಗಂಟೆ ಗಂಟೆ ಕಳೆಯುವ ಈಗಿನ ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ? ಅಂದಿಗಿಂತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನೆಮ್ಮದಿ ಬಂದಿದೆಯೆ? ಇಷ್ಟು 'ಯಮ'ವೇಕೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ- ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ವಿದಗ್ಧವಾಗದ ಮನಸ್ಸಿನ ನಮಗೆ. ಅಂದಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಕಾರಂತರು ಎಷ್ಟೋ ಹದವಾದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅವರ ಸತ್ಪವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಬರುತ್ತದೆ. ತನಗೆ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ದೊರೆತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ 40-50 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಜೀವನನಾಟಕದ ವಿನೋದ ವಿಷಾದಗಳನ್ನೂ, ಸ್ವಾನುಭವದ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿ ರಿಸಿ ಸಾರವತ್ತಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರು ನೀಡಿರುವ ಕಾಣಿಕೆ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಉತ್ತಮ ವಿಮರ್ಶಕರಿಂದ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಲೆ ಅಥವಾ ತಂತ್ರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೆ ಉನ್ನತಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಗುಣದಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧತೆ ವಿಸ್ತಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಅನುಭವದ ಆಳದಲ್ಲಿ, ಅಂತರ್ಗತ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ, ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಕೃತಿಸೌಂದರ್ಯದ ಸುಭಗತೆಯಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೊಮ್ಮುವ ಕಾವ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ, ಮಾತು ವರ್ಣನೆಗಳ ಖಚಿತತೆ ವಿಶದತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ವಿರಳ. ಕಾರಂತರು ವರ್ಣಿಸಿರುವಷ್ಟು ಜನರನ್ನೂ, ಪಾತ್ರಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಲ್ಲ. ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಇವರಷ್ಟು ನೇರವಾಗಿ, ರಸಪುಷ್ಟಿವಾಗಿ, ಸಾಕಾರವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದವರೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾರಂತರ ಕಣ್ಣಿನ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಗುರಿ ಇದೆ, ನಿಟ್ಟಿದೆ; ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಇತರರಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲ ಗ್ರಹಿಕೆ, ದರ್ಶನ ಇವೆ. ಯಾವಾತನ ಅನುಭವವು ವಿವಿಧವಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ, ಆಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಹಲವು ಮನಸ್ಸುಗಳ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅಳೆಯುವ, ತೂಗುವ, ಮೌಲ್ಯಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವೋ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾದ ಮಾನವ ಜೀವನದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವನು ಕಾದಂಬರಿಕಾರನಾಗನು. ಕಾರಂತರಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಗಳ ಶುಭಾಭಿಸಂಧಿ ಇದೆ: ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯವಿದೆ, ಮನುಷ್ಯರ ಬಗೆಗೆ ಆಳವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ, ಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಪಕ್ಷಪಾತವಿದೆ. ಈ ಗುಣಗಳು ಇಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಃ ನಮ್ಮ ಬೇರೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕಾಣುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಕಾಣಲಾಗದ ಸ್ವಭಾವದ ಎಳೆಗಳನ್ನೂ ಮಟ್ಟ ಪದರಗಳನ್ನೂ ಕಾರಂತರು ಕಾಣಬಲ್ಲರು, ಕೇಳಿಸದ ಅಂತರಂಗದ ನುಡಿತವನ್ನೂ ಉಲಿವನ್ನೂ ಕೇಳಬಲ್ಲರು, ಸಾಮಾಜಿಕರಂಗದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಬಲ್ಲರು. ಗುಡುಗು, ಮಿಂಚು, ಮುಗಿಲಿನ ಗರ್ಜನೆ ತರ್ಜನೆ, ಮೋಡಗಳ ವಿವಿಧ ವಿಲಾಸಗಳು ಲಾಸ್ಯಗಳು, ಮಳೆಯ ಭೋರ್ಗರೆತ, ನೆರೆಯ ಏರಾಟ, ಕಡಲ ಹುಚ್ಚಾಟ, ರೌದ್ರ ಮೊದಲಾದ ನಿಸರ್ಗದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರೇ ಮೊದಲಿಗರು, ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಬೆಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಲಿದಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಕಡಲಿನ ನೀಲಿಯೊಟ್ಟಲನ್ನೂ ಅವರು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದ್ರದ ಕಾರೊಡಲ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಲೆನಾಡಿನ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟದ ಕಣಿವೆ ತಪ್ಪಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬದುಕುವ ಜೀವಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು, ಅವರ ಬಲೆ, ಬೇಟೆ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವುದು ಕಾರಂತರಂತೆ ಕಲೆಗಾರನಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಬಾಳಿದ ನಿರೀಕ್ಷಕನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಪರಿಸರದ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ಇದಿರಿಸಿ ಜೀವನ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಧೀರರ ರೂಪಣವು ಕಾರಂತರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚು. ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಸಂಸ್ಕೃತರೂ

ಅನಾಗರಿಕರೂ ಎನಿಸುವ ಕುಡಿಯರಾಗಲಿ ಕಾಡನ್ನು ಕಡಿದು, ಕುಮರಿಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಿ, ತೋಟಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ, ಮೃಗಗಳನ್ನು ಪಳಗಿಸಿ ನಿಸರ್ಗದ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಸಫಲಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಅಪರಾಜಿತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರು ಮನಸೋತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸರಳತೆ ನಿಷ್ಕಪಟತೆಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುವ, ಕೊಳೆಮಾಡುವ ನಾಗರಿಕರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರ ದುರ್ಮಾರ್ಗತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಕೂಡ ಇವರಂಥ ಅನುಭವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಶಕ್ಯ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾ, ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ಲೋಕದ ಮೇಲೆಲ್ಲ ನಿಸರ್ಗಜೀವಿಗಳ ಬದುಕನ್ನೇ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹದಗೆಡಿಸಿರುವ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೀಗೇ ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ-ಸಂಕೇತವಾಗಿ, ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ, ಅಂಶದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವಂಥದು. ಒಂದು 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸಿ'ನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ - ಆ ಜನರ ಕಥೆಯ ಜೊತೆಗೆ-ಎಷ್ಟು ಖಚಿತ, ಮಾನವೀಕಥೆ ಅದು-ಎಷ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನ, ಗುಣಮಟ್ಟಗಳ ಜನ ಇದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲಿ!-ಒಂದು ಬಗೆಯ ಚೆಲುವಾದ ನಿಸರ್ಗಜೀವನ, ಒಳಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೊರಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ, ವ್ಯವಹಾರದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಂದ ಹಿರಿಯರೆಂಬ ಜನವರ್ಗದವರ ವಂಚನೆಯಿಂದ, ಅನ್ಯಮತದವರ ಮತಾಂತರದ ಧೂರ್ತು ಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಹದಗೆಡುತ್ತದೆ; ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೀವನ, ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು, ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ಧರ್ಮಗಳು ಹೇಗೆ ವಿಕಾರಗೊಳ್ಳುವುವು-ಎಂಬುದರ ವರದಿ ಪ್ರತಿಫಲನ, ಇವೆ. ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳ ಪಂಗಡವೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಗೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾನವ ಸಮಾಜ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪ್ರಕಾರವೇ ಮೂಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಲವು ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಾಹಸ ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೋದುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಲಿಯುವುದು. ಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ, ನಂಬಿಕೆ, ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ಇತಿಮಿತಿ, ಅಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಏರುಜಾರುಗಳನ್ನೂ, ಹಗೆನಲೆ ಸಿಹಿಕಹಿಗಳನ್ನೂ ಅವರು ತೋರಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ತೋರಿಸುವಾಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕ್ರಿಯಾತತ್ಪರವಾಗಿರುವುದು. ಒಮ್ಮೆ ನಿರಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಅವರ ಲೇಖನಿ ಸದಾ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಶೋಧಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಆ ಪಾತ್ರಗಳ ಹದ, ತೋರ, ಹಸರ, ಬೆಲೆ ಮತ್ತು ಗುಣವನ್ನು ವಾಚಕರೇ ಅಳಿಯುವಂತೆ ಅವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆ ಕಾರಂತರ ಕಲೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. 'ಚೋಮನ ದುಡಿ' ಮತ್ತು 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ'ದಂಥ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡುವ ಕುಶಲಕರ್ಮ ನಮಗೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಚೋಮನದುಡಿ ಹೇಗೋ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರದೂ ಹಾಗೇ ಒಂದು ಕಗ್ಗಲ್ಲ ಮೂರ್ತಿಯ ಕೆತ್ತನೆ; ಎರಡೂ ಶಿಲ್ಪಕೃತಿಗಳು. 'ಹೆತ್ತಳಾತಾಯಿ'ಯಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಅಥವಾ ಕರುಣಾಜನಕವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕುಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನ

ನಡೆದಿದೆ. 'ಔದಾರ್ಯದ ಉರುಳಲ್ಲಿ', 'ಮುಗಿದ ಯುದ್ಧ', 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು', 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಹರವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತದೆ, ಹಿನ್ನೆಲೆ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತದೆ, ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಘಟನೆಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಅರ್ಥ, ಉದ್ದೇಶ ಇವೆ, ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ, ಸಾಕಲ್ಯವಿದೆ. ಕಾರಂತರು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಧುನಿಕತೆ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಅನಿಸಿದರೂ ಅದು ತೋರಿಕೆ ಮಾತ್ರ. ಅಂತಃಕರಣದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು (Conservative) ಎಂದು ನನ್ನ ಮತ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆಯಷ್ಟೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ, ಉಳಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಉಳಿಸುವ ಬುದ್ಧಿ ಅದು. ಒಡೆಯುವುದು, ಹಳಿಯುವುದು, ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುವುದು, ಬುಡ ಕೀಳುವುದು ಅಸಾಮಾಜಿಕ, ಬರ್ಬರ. ಕಡೆಗೆ ವಿಫಲ ವೃತ್ತಿಗಳೇ ಸೈ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕತೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದು. ಭೋಗಿಗಳು, ಪಟ್ಟಣಿಗರು, ಧರ್ಮದ ಡಾಂಭಿಕರು, ಶ್ರೀಮಂತರು ಇವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕೋಪ; ಹಲತೆರದ ಇವರ ಪೊಳ್ಳನ್ನು ಬಯಲಿಗಳೆಯುವಾಗ ಅವರು ಉಗ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಸೈರಣೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದವರನ್ನು ಅಷ್ಟು ವಿಚಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸುವ ಕಾರಂತರೇ ತನಗೆ ಒಪ್ಪದ ಈ ವರ್ಗದವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಲಾ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ- ಅದರ ಹಾಳತಕ್ಕೆ- ಊನ ಬರುವಂತೆ ಏಕೆ ವರ್ತಿಸಿದರೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಗೆದ್ದವರನ್ನು ಕುರಿತು- ಕೇವಲ ಅಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ-ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು ಹೊರಡದು. ಗೆಲವಿನ ಗರ್ವದಿಂದ ನಗರದಲ್ಲಿ ಬೀದಿವರಿಯುವ, ಸುಧಾರಿಸಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಜನರಿಗೆ ಶೀಲವೇ (Character) ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಾರಂತರಿಗೆ ಎನ್ನಿಸುವುದೇನೋ. ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ ವಿಲ್ಲ. ಅಂಥವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನವು ಬರಡು, ದೇಶದ ಕೊರಳಿನ ಕೊರಡು. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಸೋಗು, ಬೆಡಗು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಚ್ಛಂದ್ಯಕ್ಕಿರಾಗಿ ಕಾರಂತರು ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವರು. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಜ್ಜರು, ಅಶಿಕ್ಷಿತರು, ಹೊರಗಣ್ಣಿಗೆ ಸೋತವರು, ಆಧುನಿಕತೆಯ ವಿಜೃಂಭಣ ಮತ್ತು ಸದ್ದು ಗದ್ದಲದ ನಡುವೆ ಕಂಡೂ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ನೀರವವಾಗಿ, ಆದರೆ ಧೈರ್ಯಸಾಹಸಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಜೀವನದ ಸತ್ಯತೆಗೆ, ಸಾರವೋಷಕ ಧಾತುವಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಈ ಜನರ ಮೇಲೆ ಕಾರಂತರ ಪ್ರೇಮ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಔದಾರ್ಯದ ಉರುಳಿಗೆ ಸಿಲುಕುವ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಅಂಥ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ; ಸಖಾರಾಮರಾಯರಂಥವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಸುವಿನಂಥ ಪ್ರಾಣಿ. ಅನಾಗರಿಕ ಆದಿವಾಸಿ ಕುಡಿಯ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮುದಿ ಗುರಿಕಾರ ಕೆಂಚ ಮತ್ತು ಕರಿಯ ಅಂಥವರು. ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನೆಯ್ದು ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಒಂದು ಚಿತ್ರಣ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೆಣ್ಣು ಜೀವಗಳ ತ್ಯಾಗ, ತಾಳ್ಮೆ, ಧೀರತೆಗಳು ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನದ ಚೆಲುವನ್ನೂ, ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ

ಧನ್ಯಜೀವನದ ಪ್ರತೀಕಗಳು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ, ಪರ್ಲ್‌ಬಕ್ ಬರೆದ 'ಗುಡ್ ಆರ್ತ್' ಇಂದ ಬಂತೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು. ಅದು ಹೇಗೋ ಏನೋ. 'ಗುಡ್ ಆರ್ತ್' ಓದಿದವರೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದು 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಯಂಥ ಬೆಲೆಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದರೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ನೂರು ಮಂದಿ ಅದನ್ನು ಓದಲಿ. ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಕರೆನಾಡಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಆ ಬಣ್ಣ ಬೆಳಗಿದ್ದು. ಅಲ್ಲಿನದೇ ಬುಡ, ತಾಳು, ಎಲೆ, ಹೂ, ಹಣ್ಣು ಸವಿ ಅದರದು. ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದರೇನು ಅನಿಸುತ್ತದೆ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯನ್ನು ನೋಡುವಾಗ. ಈ ಕಥೆಯ ಹೆಣ್ಣುಪಾತ್ರಗಳ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವಿಚಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಕಾಣ್ಕೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಯಃ ಮಾಸ್ತಿಯವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಾರಂತರಂತೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸುವವರು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾರಂತರನ್ನು ಕೋಟ ದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ ಆ ತಾಯಿಯ ಮಮತೆ, ವ್ಯದತೆ, ನಯ, ಪ್ರೀತಿ ಕಾರಂತರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅವರ ಹೃದಯದ ಚಿರಂತನ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಸ್ತೋತವಾದ ತಾಯಿ ನೆನಪು ಕಾರಂತಸೃಷ್ಟಿಯ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮಂಗಳಮಯವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿರುವ- ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆಯಲ್ಲಿನ- ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಗೌರವವನ್ನು ತಂದ, ತರಬಲ್ಲ ತಾಯಂದಿರು. ಹೆಣ್ಣು ಜೀವನದ ಇಂತಹ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಬೇಕು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಾರಂತರು ಬರೆದ 'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ' ವೆಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ರಾಜಕೀಯದ ಕೆಸರಿನ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ ಚಿತ್ರ. ಒಳಸಂಚು, ದೌಷ್ಟ್ಯ, ಸ್ವಾರ್ಥಾಭಿಲಾಷೆ, ಅಧಿಕಾರಲಾಲಸೆ ಮುಂತಾದ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಬಹುವಾಗಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದ ಸ್ವಾರ್ಥಕೃಪಣತೆಗಳ ಒಂದು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಚಿತ್ರ. ಇಂಥ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇನಿದೆ? ಆದರ್ಶವೇನಿದೆ? ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಎಲ್ಲಿದೆ? ಎಂದು ಕಾರಂತರು ಸವಾಲು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಮುನಿದ ವೇಳೆ ಇನ್ನೂ ಹೇಗೆ ವ್ಯಗ್ರವಾಗಿ ಅಸಹನ ಶೀಲವಾಗಿರಬಲ್ಲದೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿ ಸಾಕ್ಷಿ. ಇದನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವರು ಯಾವ ಸುಖಪಟ್ಟರೋ. ಇಂಥ ಆ ಸುಖವನ್ನೂ ಬೇಗೆಯನ್ನೂ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನ ಏಕೆ ಉಂಟು ಮಾಡಬೇಕೋ ದೇವರೊಬ್ಬ ಬಲ್ಲ. ಈ ಪರಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದಿಯಾದ ಕಲೆಗಾರನಿಗೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ತಾರದಿರುವುದೆ? ಕಾರಂತರು ಸ್ವತಃ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಿ ಅದರ ಒಳನೋಟದ ಮಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅನುಭವದ ಕಹಿ ಎಲ್ಲವೂ 'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟಿ ಇಳಿದಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಕ್ರೌರ್ಯ ದಿಂದಲೂ, ಅಧಿಕಾರಲಾಲಸೆ ಮತ್ತು ವಂಚನೆಯ ನಗ್ನನೃತ್ಯದಿಂದಲೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ "ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ" ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕವಾದೀತು. ಆದರೆ ಕವಿಹೃದಯವುಳ್ಳ ಧಾರ್ಮಿಕರು ಹಸಿರು ರಾಜಕೀಯದ ಒಳಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವರ ಜೀವಕ್ಕೂ ಅವರ ಕಲೆಗೂ ಎರಡಕ್ಕೂ

ನೋವಲ್ಲದೆ ಸುಖ, ಹಿತ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಇದು ತಪ್ಪಿರಬಹುದು. Touch pitch and be defile. ಡಾಮರ (ಕೆಸರು) ಮುಟ್ಟು; ಕೈಕೊಳೆಮಾಡಿಕೊ ಎಂಬ ಮಾತು ಸರ್ವಥಾ ಸತ್ಯ. ಕವಿತೆ, ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರ-ಇವು ಪರಸ್ಪರ ವಿರಸವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರಪಂಚಗಳು.

'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ'ದ ತರುವಾಯ ಬಂದ 'ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು' ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಲೇಖನಿಯಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಮಾನವ್ಯದ ಚಿಗುರು, ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದ ಮೃಗಗಳ ದಂತನಖಗಳಿಲ್ಲ, ಓರೆ ಕೋರೆಗಳಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನ 'ಬತ್ತದತೋರೆ', 'ಚಿಗುರಿದ ಕನಸು' ಮೊದಲಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗಿಂತ 'ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು'ಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳಿದ್ದು ಕಾರಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಪ್ರತೀಕಗಳೆಂಬಂತೆ ಸಂಗತಿಗಳ ವಾಸ್ತವ ರೂಪಣ ಕಣ್ಣೆದುರಿನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಹತ್ತಿರ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಮೇಲೇನೋ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಸಕ್ಕೆ ಒದಗಬೇಕಾದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಥನ, ರೂಪಣ ಕೆಲವುಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಬೇಕೇನೋ-ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅತಿಹತ್ತಿರದ ಸಮಾಜಚಿತ್ರ, ಕಾಲದ ವಸ್ತುಚಿತ್ರ, ವರದಿ ಆಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೇನೋ ಎಂಬ ಯೋಚನೆ ಹಾಯಬಲ್ಲದು. ಕಾರಂತರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯರ ಪ್ರೀತಿವಿಶ್ವಾಸ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನರು ತೋರುವ ದರ್ಪ, ಸೋಗು, ಇವುಗಳಿಂದ ಹರಡುವ ನಲಿವು ನೋವು ಬೇಗುದಿ ಇದರ ಚಿತ್ರಣವು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. 'ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು'ಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣುವಂಥ ಜೀವನವು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಸದೇ, ಎಂದಿಗೂ ಹಳೆಯದೇ. ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದರೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಾಯ್ತನದ ಹಂಬಲದಂತೆ ಈ ಮೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಸನಾತನ, ಚಿರನೂತನ. ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ, ವಾಸ್ತವ ಸರಳತೆ, ಪರಿಸ್ಪೃಟತೆ ಸಾಹಿತಿಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾದರೆ ಆತನ ಕಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ತನ್ನ ಬೇಕು. ಆತ ವರ್ಣಿಸುವ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜಟಿಲತೆ ಎಷ್ಟೇ ಇರಲಿ, ಅದರ ಮಟ್ಟ, ಪರಿಸರ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ, ಒಲವು ಒತ್ತು ಹೇಗೇ ಬೀಳಲಿ, ಚಿತ್ರಣವು ಪರಿಸ್ಪೃಟವಾಗಿರಬೇಕಾದುದೂ, ಜೀವನದ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಬೇಕಾದುದೂ ಅಗತ್ಯ. ತಾನು ಆರಿಸಿದ ವಸ್ತುವಿನ ಹೊರಗಿದ್ದು, ವಸ್ತುಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿ ಜಾರುವದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯುವ ಕೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸುವ, ಅದರಲ್ಲಿ ರುಚಿಕಾಣಿಸುವ ವಿಷಯಗಳೂ ವಿಚಾರಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಂಪಾದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಲಾಭಪ್ರದವೆನಿಸಿದರೂ ಅವಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗದೆ ಇರುವ, ಅವುಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನೂ, ಲೋಕವನ್ನೂ ಪಾರಾಗಿಸುವ ಸಾಹಿತಿ ಯಶೋಭಾಜನನಾಗುವನು.

ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕಾರಂತರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ, ರೇಖಾಚಿತ್ರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಅವರ ಚಿಕ್ಕ - ದೊಡ್ಡವರು ಕಾಣಿಸಿಗುವರು. ಕಾರಂತರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿವರಗಳಿಗಿರುವಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಅವನ ಅಂತರಂಗ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಹರಿತವಾದ ರೇಖೆ, ಘಟನೆ ಅಥವಾ ಮಾತಿನ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯವು ನಮಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದರೂ ಯಾರು? ನಮ್ಮ ನಮ್ಮವರೇ, ನಾವು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರೇ. ತಮಗೆ ತಾವೇ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಶುಂಠರು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವಕರು, ಧುರೀಣರು, ಕಲೆಗಾರರು, ಮುಂದಾಳುಗಳು, ನೌಕರರು, ಚಳುವಳಿಗಾರರು, ಮೋಸಗಾರರು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು, ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟರುಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ವೈದ್ಯರು, ಸಿನೆಮಾದವರು - ಎಲ್ಲರೂ ಕಾರಂತರ ಲೇಖನಿಯ ಮೊನೆಗೆ, ವಿಡಂಬನೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಲಿಯಾದವರೇ. ಈ ಬಗೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳದೊಂದು ರೀತಿಯಾದರೆ, ನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದ 'ದೇಹಜ್ಯೋತಿ'ಗಳ ಅಂಶ ಚಿತ್ರ, ಪೂರ್ಣ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಾರಂತರು ಎಷ್ಟೋ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಈ ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳದೇ ಒಂದು ಚಿತ್ರಶಾಲೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಬಹುದು, ಅಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನವರು ತಮ್ಮ ಕಂಡರಣೆಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

* * *

ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಅವರು. ಕಾರಂತರು ಮುಟ್ಟದ್ದೂ ಇದೆಯೆ ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದೇನೋ. ಅವರ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಅನೇಕ. ಹಲವು ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ: ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ನಡೆಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಬಾಲವನ ಅಂಥ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜಕ ಪ್ರಯೋಗ. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಾನಪದ ಕಲೆಯಾದ 'ಯಕ್ಷಗಾನ'ದ ಮೇಲೆ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಚಲವಾದ ಪ್ರೀತಿ. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಯ ಮೂಲ, ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರಷ್ಟು ತುಂಬಿದ ತಿಳಿವಿನಿಂದ, ಬೆಲೆ ತಾರತಮ್ಯಗಳ ಎಣಿಕೆಯುಳ್ಳ ಹೊಸಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡ, ಮಾತಾಡಬಲ್ಲವರು ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿರಳ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಂಶೋಧನೆ ಅಲ್ಪವೇನಲ್ಲ. ಮೊನ್ನೆ ಇದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ ಧಾರವಾಡದ ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚುರವಾದ ಭೂತಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ವೇಷಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸಲು ತೆಗೆದ ಅವರ ಚಲನಚಿತ್ರದ ಒಂದೆರಡು ಸಾವಿರ ಅಡಿಯ ಛಾಯಾಗ್ರಹಣ ಬೆಂಕಿಗೆ ತುತ್ತಾದುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟ.

* * *

ಅವರು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನನಗೆ ವಿಶೇಷ ಆದರ. 'ಬಾಳ್ವೆಯೇ ಬೆಳಕು' ಎಂಬ ಆ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಅವರು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ತತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ನನಗೆ ಯಾವ ವಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಸರಿಯೂಸರಿ.

ಅಲ್ಲಿನ ವಾದಸರಣ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟು ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದ ಜೀವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆ ವಾದಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತಿಯ ನಾಲ್ಕಾರು ಎಂಟು ಲೋಪ, ತೆರಪು ಕಾಣಬಹುದು. ಜೀವನಕ್ಕೆ ಜೀವನವೇ ಬೆಳಕು ತೋರ ಬೇಕು ನಿಜ; ಹೊರಗಿನ ಬಾಳಿದಲೂ ಆ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತದೆ; ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಸಮಿಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತದೆ, ತನ್ನ ಕಾಲದ ಬದುಕಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತದೆ, ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಗಳಿಂದಲೂ ಬರು ತ್ತದೆ; ಇವೆಲ್ಲದರ ತಾರತಮ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಲೋಕಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಯೋ, ಹೇಗೆ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆಯೋ, ಹೇಗೆ ನಡೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಯೋ, ಯಾವ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ಬದುಕಿದ್ದಾರೆಯೋ ಈ ಎಲ್ಲದರ ಫಲಾ ಫಲಗಳ ಸಾಕ್ಷಿ ಬೇರೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲದರ ಬೆಳಕು ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಾರಿಗಾಗಲಿ ಅದು ಕಾಣುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹಳೆಯ ಅನುಭವದಿಂದ ಬಂದ ಬೆಳಕು ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಬೆಳಕಾಗದಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಬೆಳಕೆಂದು ನಂಬಲು ಪ್ರಮಾಣಗಳಾವುವು? ಯಾವುದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಬಹುದೇ? ಎಂಬೆಲ್ಲ ವಾದಗಳನ್ನು ಟೀಕಾಕಾರರು ಎತ್ತಬಹುದು. ಇದು ಬುದ್ಧಿಯ, ಯುಕ್ತಿಯ ಪ್ರಪಂಚ.

ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ನೇರವಾದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭೂಯಿಷ್ಯ ವಾದ ಗದ್ಯ ರಚನೆ ಶ್ರೀ ಡಿ. ವಿ. ಜಿ.ಯವರ 'ಬಾಳಿಗೊಂದು ನಂಬಿಕೆ', ಶ್ರೀ ದಿವಾಕರರವರ 'ಅಂತರಾತ್ಮನಿಗೆ' ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿ ವಿರಳವಾದ ಒಂದೆರಡರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಮನೋವಿಲಾಸ, ಕಲ್ಯಾಣದೃಷ್ಟಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಲಸ್ಪರ್ಶಿತೆ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾವ್ಯತೆ, ಗದ್ಯ ಪುಂಜಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪಕ್ಷಪಾತ.

ಹಾಗೆಯೇ 'ಕಲೆಯ ದರ್ಶನ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ವಿಶೇಷವೂ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರೊಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಕಲೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥದನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲರು. ಒಂದೆರಡು ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಇಲ್ಲದವರೂ, ಸ್ವಂತವಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರೂ ಬರೆದ ಬರಹ ಪುಸ್ತಕದ ಮಾತಾಗುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಕಲಿತು ಅವನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾವಾದವಾಗಿ ಬಳಸಿ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬೆಳೆಯದಿರುವ ನಮ್ಮಂಥ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭ. ನೃತ್ಯ, ಗಾನ, ಚಿತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಈ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಅವರಿಗೆ ಆಪ್ತವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಉಂಟು. ಜೊತೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಲಾಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡಿ, ಕೇಳಿ ಅದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಇಂಥವರು ಕಲೆಗಾರನ ಮೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ರೀತಿ, ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ನುಡಿವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಜೀವಂತಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಅಧಿಕಾರವಾಣಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ನಾನೂ ಕಾರಂತರೂ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಂತೆ, ಜೊತೆ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಕೂಡಿಯಾಡಿದ್ದೇವೆ, ಓಡಿಯಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ, ಹೊರಗೂ- ಜಯಪುರ, ಮುಂಬಯಿ, ಮದ್ರಾಸು- ಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅವರ ವಿಷಯ, ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯ ಆಡಲು ನನಗಿಂತ ದೂರದವರಾದರೆ ಚೆನ್ನ ಬಾಂಧವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿಯೂ. ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕನ ಕೃತಿಯ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಲು ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಆಪ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡಿದವನಿಗೆ, ಆತನ ಮನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ದಿನದಿನದ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಲ್ಲಿ - ಕ್ರಿಯಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕಂಡವರಿಗೆ ಹೊರಗಿಂದ ನುಡಿಯುವವರಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಕೂಲ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಬೆಲೆ ಬರಬಲ್ಲದು.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದರೆ ಸರಿಯೆ: ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ದೊಡ್ಡದು. ಈತ ಎಲ್ಲಿಯೋ 'ನಾನೇ ನನ್ನ ಕೃತಿ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನಿಜ. ದೇಶವಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಜನರನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಆಡಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರ ಹಾಡಿ ನಲಿದು, ಕಲೆಗೋಸ್ಕರ ದುಡಿದು, ದಣಿದು, ತನ್ನ ಆಸಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ನಡೆದು ಇತರರ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆರಳುವಂಥ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಅವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಅವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮೂರ್ತಿತ್ವವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ದೊಡ್ಡತನ, ಔದಾರ್ಯ, ಶುಚಿಯಾದ ಅಪರಾಜಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು ಸಾಧಾರಣ ದುರ್ಲಭ. ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಫಲ ಪುಸ್ತಕವಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ ಹಿರಿಯರು. ಕಾರಂತರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳೋಣ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾರಂತರು ಸ್ವಶಿಕ್ಷಿತರು, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಾಲೆಗಳ ವಿದ್ಯಾವಂತರಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತಗ್ಗಿಬಗ್ಗುವ ಕಡೆಗೆ, ಅನುಸರಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಒಲವಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು ನಿಜವಾದ ವಿದ್ಯೆ. ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ, ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಪೋಷಕವಾಗುವ ವಿದ್ಯೆ. 'ಸಾವಿದಾಯಾ ವಿಮುಕ್ತಿಯೇ' ಎಂದು ವಿದ್ಯೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾರ್ಪಣ್ಯದಿಂದ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸಣ್ಣತನದಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಿಕೆ ಬರ್ಬರತೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವುದೋ ಅದೇ ವಿದ್ಯೆ. ಮೋಕ್ಷಪರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆಷ್ಟೋ ಇಹಕ್ಕೂ ಅಷ್ಟೇ ವ್ಯಾಪಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರು ಒಬ್ಬ full, free, frank and fearless man ಎನ್ನಬಹುದು. 'f' ಅಕ್ಷರ ಕೇಳಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ಸಿದೆ, ವೀರ್ಯವಿದೆ, ಚುರುಕಿದೆ, ಪ್ರಗತಿ ಚೇತನವಿದೆ, ನುಗ್ಗಿ ಸಾಗುವ ದಿಟ್ಟತನ, ಪೌರುಷ ಇವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಘೋಷ ಇದೆ.

ಅವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು free (ಸ್ವತಂತ್ರ) fearless (ನಿರ್ಭೀತ) ಮನುಷ್ಯರೂ ಬೇರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರೆಯೇ? ಮನುಷ್ಯ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ, ದೈವಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ಹಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಸ್ನೇಹವೂ ಇಲ್ಲ; ತಾನು ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಬಂದರೂ - ಸ್ವತಃ ತನಗೇ ತೋರದೆ - ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಇಂಥ ಸತ್ತ್ವ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಗಿ ಹೋಗುವುದರ ಬದಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶ ಹೀಗಿರಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕಾರಂತರ ಜೀವನದಷ್ಟು ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಚಾರಗಳು, ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದೆ, ಎರಡೇ! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ದುಡಿಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಕಾಂಕ್ಷೆ ನಮ್ಮ ತರುಣರಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದ ದಿನ ಈ ನಾಡಿನ ಕಲ್ಯಾಣದ ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ವಿಷಯಸಂಗ್ರಹದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾರಂತರು ದುಡಿದಷ್ಟು ಅವರು 'ಬಾಲ ಪ್ರಪಂಚ'ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಯುವಕರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ದುಡಿದಾರು? ಶಾಸ್ತ್ರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಓದಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಲದಿಂದ ಅದನ್ನು ಜೀವನದರ್ಶನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಜನರಿಗಿದೆ? ಬದುಕುವುದು, ಕೇವಲ ಉಸಿರಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನದ ಧರ್ಮವೂ ಅಲ್ಲ, ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಭೂಷಣವೂ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಯೋಜನವಂತೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ, ಬದುಕಿದರೆ ಸಾಲದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು ಎಂದು ಕಾರಂತರಂತೆ ಹಂಬಲವುಳ್ಳವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ. ಬಹುಮುಖೀಯಾ ಸಿದ್ಧಿ ಕಾರಂತರ ಯತ್ನದ ಗುರಿ, ಪೂರ್ಣತೆ ಅವರ ಜೀವನದ ಗುರಿ. ಬಾಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಬೇಕು, ಚೆನ್ನಾಗಬೇಕು, ಸುಂದರವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಗುರಿಯನ್ನು ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ರಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದ ಹಿರಿಯ ಜೀವ ಕನ್ನಡದ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು.

ಅನುಬಂಧ

ಕಾರಂತ : ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ

'ಕಾರಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ' ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರಿಯೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದರೂ ಕಾರಂತರೊಡನೆ ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪರಿಚಯ ನಿಕಟವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ನಾಟ್ಯ, ನೃತ್ಯ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ನಡೆದಿದ್ದಾಗ, ನಾಡಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಅವರು ನೆರೆಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಯೋಗ ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳೂರಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಯೋಗದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಮೊದಲು ಕಂಡಿದ್ದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಭಾವಿಸಿದ್ದಂತೆ ಬೆಂಕಿನವಾಬನಾಗಿ ಅವರು ನನಗೆ ಕಾಣಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೆನಪು. ಆಮೇಲೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಕೃತ್ ಸಂದರ್ಶನಗಳಾದದ್ದುಂಟು. ನಾವು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದು ಅಪರೂಪ. ಕಲೆ, ಪರಿಸರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಕಾಳಜಿಯುಳ್ಳವರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವರೂಪದ ಅರಿವಿನಿಂದ ಸೌಮ್ಯೀಕೃತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳುಳ್ಳವರೂ ಆಗಿ ನನಗೆ ಅವರು ಗೋಚರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಚಯ ನನಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ 'ದರ್ಶನ' ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅವಲೋಕನದಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು.

ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕ ಅಥವಾ ಕಲಾವಿದ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಇರುವಾಗ ಅವನ ಕೃತಿಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಕಷ್ಟ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಂಶಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು, ನಮ್ಮ ಮನೋವೃತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ, ಅನುಕೂಲ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಕಾರಂತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದದ್ದು. ಅವರು ಚರಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಬಹುಮುಖವಾದವುಗಳು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದದ್ದು. ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ವಿಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಒಟ್ಟು ಬರವಣಿಗೆ 20,000 ಪುಟಗಳನ್ನು ಮೀರಬಹುದು. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕೆ ಅವರಷ್ಟೇ ವಿಶಾಲವಾದ ಪೂರ್ಣ ಅನುಭವಗಳುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ದಾಟಿದ್ದರೂ ಅವರು ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ.

ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಬಹುಚರ್ಚಿತ ಸಾಹಿತಿಯೂ ಹೌದು, ಕಳೆದ ಕಾಲುಶತಮಾನದಿಂದ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಚರ್ಚೆ, ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬರುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ನಾನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳನ್ನು ಓದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಲ್ಲೆ. ನಾನು ಈ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಹೊರಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಆಗಲೇ ನನ್ನಂತೆ ಯೋಚಿಸುವ ಇತರರಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಲೂಬಹುದು. ನಾನು

ಹೊಸದೇನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಎಂದೂ ಆಗಬಹುದು. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮೌಲಿಕತೆಯೆಂಬುದು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಮೂರ್ಖರಿಗೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಗಳಿಗೂ ಮಾತ್ರ ನಿಲುಕಬಲ್ಲದ್ದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಎರಡನೇ ವರ್ಗದವನಲ್ಲ ಎಂದು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ; ಮೊದಲನೇ ವರ್ಗದವನಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಕಾರಂತರು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತಿಯಲ್ಲ, ಬರೇ ಕಲಾವಿದನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಥಮತಃ ಗಮನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅವರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದರ ಫಲ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಅವರು ಬದುಕಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಬಗೆಯ ಫಲವೂ ಅದಾಗಿದೆ. 'ನನಗೆ ಬದುಕು ಮುಖ್ಯ' ಎಂದ ಅವರ ಮಾತು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾದದ್ದು. ಆಯುಷ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂತಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಾದವನು ಹೇಗೆ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು, ಏನೇನು ಮಾಡುವುದು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರೋ ಹಾಗೆ ಬದುಕಲು ಅವರು ಸ್ವತಃ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಗಾಂಧೀವಾದ, ದೇಶಸೇವೆ, ಗ್ರಾಮೋದ್ಧಾರ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮತ್ತಿನ್ನೇನೋ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಾಲಗಳುಂಟು. ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬರೇ ನಂಬಿಕೆಗಳಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಷ್ಟು ಕಾಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಡೇವರೆಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಂಬುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಆಚರಣೆಗೆ ಇಳಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ಅವು ನಮ್ಮ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಬಾಧಿತ ಸತ್ಯಗಳಾಗಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲಬಲ್ಲವು. ಸಾಹಿತಿ, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾವು, ಅಧಿಕಾಂಶ ಜನರು, ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೆಗಳಾಗಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನು ಅನುಕೂಲ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವ 'ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ' ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮಹಾ ಜರ್ಮನ್ ನಿರಾಶಾವಾದಿ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಷೋಪೆನ್‌ಹಾವರ್ ತನ್ನ ಹಣವನ್ನು ತೊಡಗಿಸುವಾಗ ನಿರಾಶಾವಾದಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸದೆ ಯೋಗ್ಯ ಡಿವಿಡೆಂಡ್ ತರುವ ಶೇರುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ವಿಲ್ ಡ್ಯುರಾಂಟ್ ನಕಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಇಪ್ಪರಿತನ ಕಾರಂತರ ಹುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆವೇ ಜೀವನ ಎನಿಸಿತೋ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಊರೂರು ಸುತ್ತಿದರು; ಗಾಂಧೀಮಾರ್ಗವೇ ತಾರಕವೆಂದು ತೋರಿತೋ ಅದನ್ನು ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ, ಲೀಡರಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ವಾಲಂಟಿಯರಾಗಿ ಬಿಸಿಲು ಮಳೆ ಕಲ್ಲು ಕೆಸರು ನೋಡದೆ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿ ಮಲೆಬಯಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿದರು. ದೇಶೋದ್ಧಾರ, ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರ, ವೇಶ್ಯೋದ್ಧಾರ, ಶಿಕ್ಷಣೋದ್ಧಾರ, ಸಾಹಿತ್ಯೋದ್ಧಾರ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ತತ್ಕಾಲದ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೃತಿಗೆ ಇಳಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕಿಳಿದರು. ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಂಬಿಕೆಯ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಗಾಂಧೀವಾದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಗಾಂಧೀವಾದಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ 'ವಾದ'ಗಳಿಗೂ ನಷ್ಟವಾಯಿತು. ದೊಡ್ಡ ಮಾತೆಂದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ಕೈಸುಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಕಾರಂತರು ಸಿನಿಕರಾಗದೆ ಇದ್ದದ್ದು. ತಥ್ಯಗಳು ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಿದುಗೊಳಿಸಿದವು. ಓದಿನಿಂದಲ್ಲ,

ಅನುಭವದಿಂದ ಅವರು ಒಂದು ಕ್ಷಮಾಶೀಲ ಉದಾರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಟುಮಧುರ ಅನುಭವಗಳು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಸಾಧಾರಣ ವಸ್ತುವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂಡವಾಳವಾದವು.

ಕಾರಂತರ ಸ್ವಭಾವದ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಗುಣವಾದ ಅಪರಿಮಿತ ಕುತೂಹಲ ಕೂಡ ಈ ಕೃತಿಜೀವನದ ಒಂದು ಉಪ-ಉತ್ಪತ್ತಿಯೇ ಆಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅವರ ಪರಿಸರಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಸೆತ. ಅವರ ಆತ್ಮವೃತ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ನಿಸರ್ಗಸೌಂದರ್ಯದ ಅನುಭೂತಿ ಅವರ ಅಲೆಮಾರಿತನದ ಒಂದು ಫಲ. ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅಥವಾ ಆಲಿಸಿದಾಗ, ಇದರ ಹೆಸರೇನು ಇರಬಹುದು, ಇದರ ಜೀವನಚರಿತ್ರವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈ ಹಕ್ಕಿ ತನ್ನ ಹಾಡಿನಿಂದ, ಮೈಬಣ್ಣದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಸರಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವವರಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಬಂದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕಳವಳ-ಹೀಗೆ ಅವರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಸೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಸದೆ, ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಥಾಕೃತಿಗಳಿಗೆ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಥೀಮುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ಬದುಕುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಒಂದಂಶವಾಗಿಯೇ ಪಡೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆನ್ನಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅವರು ತುಂಬಿಯಾಗಿ ಪುಷ್ಪರಸವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸದೆ ಹೂವೇ ಆಗಿ ರಸವೊಸರಿಸುವ ತರಹದವರು. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಬದುಕಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಕಾರಂತರ 'ದರ್ಶನ'ದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ಇದು.

'ಕಾರಂತಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ'ವೆಂಬುದು ಭಾಷಣದ ವಸ್ತುವಾದರೂ ಅವರ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲ ವಿಧಗಳನ್ನೂ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶವೂ ಕಾರಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಗ್ದರ್ಶನವಲ್ಲ ; ಕಾರಂತರ 'ದರ್ಶನ' ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ರೇಖಿಸುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ನಾನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಧರಿಸುವುದು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ; ಆನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ಅವರ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರಾತ್ಮಕ ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು. ಬರೇ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳೇ 10,000 ಪುಟಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಗಳು ದೃಶ್ಯವಣಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳು. ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅವರ ಪರಿಪಕ್ವ ವಯಸ್ಸಿನ ಕೃತಿಗಳು. ಆಳ ಅಗಲಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಅವು ಅವರ ದರ್ಶನದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರ 35 ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದರೂ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ಕೆಟಗರಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೆಟಗರಿಗಳು ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅವು ಬಿಂಬಿಸುವ ಜೀವನದರ್ಶನ ಮುಖ್ಯ.

ಕಾರಂತರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುವವರು ದಿನವೂ ನಮಗೆ ತೋರುವ, ಆದರೆ ಕಾಣಿಸದಿರುವ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು; ಅವರ ಬದುಕು. 'ಔದಾರ್ಯದ ಉರುಳಿನಲ್ಲಿ'ನ ದಯಾನಂದರಾಯರ ಮೂಲಪ್ರತಿಯಾದ ಕಾರ್ನಾಡು ಸದಾಶಿವರಾಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಪಾತ್ರ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸರಿಯೆ. ಎಪಿಕ್ ಗಾತ್ರದ ಪಾತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ. ಕಳೆದ ಮುಕ್ಕಾಲು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಹರಿದು ಹೋದ ಜನರ ಬದುಕಿನ ಅಜಸ್ರಧಾರೆ, ಅವುಗಳ ಉಗಮ-ಸಂಗಮ ಪರ್ಯಂತ ಗತಿ-ಇವುಗಳ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಅವರು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಹರಿಜನರ ತನಕ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿರುವವರ ಬಾಳುವೆಯ ಫಲಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬದುಕು ಕಾರಂತರ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಕ್ಲಾಸಿಸಿಸ್ಟ್ ಅಥವಾ ಮಹಾಕಾವ್ಯ (ಅಥವಾ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದರೂ ಸಂದೀತು) ಪರಂಪರೆಯ ಸಾಹಿತಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾತ್ಪರ್ಯ ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಎನ್ನುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಎಪಿಕ್ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪರಂಪರೆ, ಎಂದು; ಪುರಾಣ ಪರಂಪರೆಯೆಂದು ಬೇಕಾದರೆ ಕರೆಯೋಣ. ಕಾರಂತರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ-ಕಾದಂಬರೀಯುಗದ-ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಅವಧಿಯ ಉಚ್ಚಾಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯತೊಡಗಿದರೂ ಅವರು ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಅಲ್ಲ. (ಅವರು ಪದ್ಯ ಕಾವ್ಯರಚನೆಗೆ ಕೈಹಾಕದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ಕಾರಣವಿರಬಹುದು). ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ, ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭ್ರಾಮಕವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. Noble savageಗಳು ಅವರ ಚೇಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. Savage ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದ ಜನವರ್ಗದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುಧಾರಿತ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿರುವಷ್ಟೇ noble ಮತ್ತು ignoble ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ.

ಪುರಾಣಿಕರಂತೆ ಕಾರಂತರೂ ಕೆಲವು ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಾರೆ. ಕಥೆಯೊಳಗೊಂದು ಕಥೆ, ಸಂವಾದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ತಂತ್ರ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಧಾನವಲ್ಲ. ಅವರ ಆತ್ಮಕಥನಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಹಾಗೆ, ತಂತ್ರಸಮೇತವಾಗಿಯೇ ಕಥೆಗಳು-ಅಲ್ಲ ಕಥಾಧ್ಯಾಯಗಳು-ಅಖಂಡವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆ ದರ್ಶನದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲೇ ಅವರು ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳ ನೆನಪು ಬರುತ್ತದೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿಗೆ ದೊರೆತಂತೆ ಕಾರಂತರಿಗೆ ನಾರದ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಲೋಕೋತ್ತರದರ್ಶನಶಕ್ತಿ ದಯಪಾಲಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ. ಈ ದರ್ಶನದ ಓಳದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸ, ಶಬ್ದಗಳ ನಯಗಾರಿಕೆ, ಸವಿಗಾರಿಕೆಗೆ ಪುರಸೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಪುರಾಣಿಕರಂತೆ ಅವರೂ ಕಥೆಗಳನ್ನೇ ಹೆಣೆಯುತ್ತಾರಾದರೂ ಅವರಂತೆಯೇ ಇವರದೂ ವಸ್ತುಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹಿತಾಹಿತ ಶ್ರೇಯ-ಅಶ್ರೇಯಗಳ ಬೋಧನೆ ಹೊರತು ಕೇವಲ ಮನೋರಂಜನೆಯಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪುರಾಣಿಕರಂತೆ ಇವರೂ ಕಾಂತಾಸಂಮಿತಿಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮೀರಿ ನೇರವಾಗಿ ಪ್ರಭುಸಂಮಿತ ಉಪದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿದೆ.

ಕಾರಂತರು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರು-teacher ಮತ್ತು ನೀತಿವಾದಿಗಳು-moralist. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ. ಅವರು ಬಾಯಿಪಾಠದ ಉತ್ಸಾಹರಹಿತ, ಹೃದಯಹೀನ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿರುದ್ಧ ದಂಗೆಯೆದ್ದು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನಪಿಪಾಸೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದವರು. ಮಕ್ಕಳ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದವರು. ಅವರ ನೀತಿವಾದ ಪಾಪಪುಣ್ಯಭೀತಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಬಲವಂತದ ಮಾಘಸ್ನಾನವಲ್ಲ. ಅವರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ದರ್ಶನ ಮೋಕ್ಷ ಕಾಮಿಯಲ್ಲ. ಅವರ ಬೋಧನೆ 'ಇಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲುವವರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಲ್ಲುವರಯ್ಯ' ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಕೂಡ ಪಾರಲೌಕಿಕವಲ್ಲ. ಕಾರಂತರಿಗೆ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಮುನ್ನಡೆದಮೇಲೆ, ಇಲ್ಲಿ, ಈಗವೇ ಮುಖ್ಯ. ಇಹವೆಂಬುದು ಪರಕ್ಕೆ ಏಣಿಯಲ್ಲ. ಈ ಜನ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಲೆ (ಮಂಜಿಲ್) ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಸಲ್ಲ. ಬದುಕು ಧರ್ಮಶಾಲೆಯೆಂದಾದರೆ ಮೂರು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂರಿ ಒಲೆಹೂಡಿ ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸಿ ಉಂಡು ಮಲಗಿ, ಕಸಕಡ್ಡಿ ಬೂದಿಗಳನ್ನು ಬಳಿಯದೆ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಮಾನಸಿಕ ಆತಂಕ ಬಾರದು. ನಾವು ಆಚೆ ಹೋದಮೇಲೂ ಇಲ್ಲಿ ಜನ ಬರುತ್ತಾರೆ, ಬರಬೇಕು, ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಮಠವಲ್ಲ, ಮನೆಯಾಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿನ ಈ ಬದುಕೇ ಸಾರ್ಥಕ ಎನಿಸಬೇಕು. ಅದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ಆಪ್ಯಾಯನ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಿಗುವ ತೃಪ್ತಿ ಬದುಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನ ಎನಿಸಬೇಕು. ಬದುಕಬೇಕಾದಂತೆ ಬದುಕಿದರೆ ಈ ಸಾರ್ಥಕತೆಯ ಸಿದ್ಧಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ಬದುಕನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತ್ಮ-ಪರಮಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಅಲೌಕಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವವರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರು ಸಹನೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. 'ಮಾನವನು ತಾನು ದೊಡ್ಡವನಾಗದೆ ತನ್ನ ದೇವರನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಲಾರ' ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಅವರು ದೇವರ ಸಂಭಾವ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ನಾವು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದಷ್ಟೇ ದೂರುತ್ತಾರೋ ಎನಿಸಿದರೂ ಅವರು ಎಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟೇ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವರ ಲೇಖನ, ಭಾಷಣಗಳಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ನಡೆದ ಕೂದಲು ಸೀಳುವ ಚರ್ಚೆ ಅರ್ಥಹೀನವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬಾಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವೊಂದು ತತ್ತ್ವಚರ್ಚೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣೆ. ಅವರ ಅಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಲ್ಲದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಕಾದಂಬರಿಯಾದ 'ಜಗದೋದ್ಧಾರ...ನಾ' ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನೇಕ ನಗೆಚಾಟಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಇಂಥ ಅಧ್ಯಾತ್ಮತತ್ತ್ವ ಚರ್ಚೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ನಿಲುವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರ ನಾಯಕನಾದ ಮಹಾ ಆಷಾಢಭೂತಿ ವಿಷ್ಣುಮಾಣಿ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದಿಗಳಂತೆ 'ನಾನು ಯಾರು?' ಇತ್ಯಾದಿ ಒಡಪಿನಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವುದರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು 'ನಿತ್ಯದ

ಅಂಗಿ, ಅನಿತ್ಯದ (ಕೊಳೆ) ಅಂಗಿ'ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಡುವಾಗ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ 'ವಾಸಾಂಸಿ ಜೀರ್ಣಾನಿ'ಯನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯವಿವೇಕದಂಥ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಇಹಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಅದರಿಂದ ಆಷಾಢಭೂತಿತನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿ ಜನರ ಶೋಷಣೆಗೂ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಇಂತ ನವಿರಾದ ತತ್ತ್ವಚರ್ಚೆ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿದ, ಸ್ವಂತ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಸುಶಿಕ್ಷಿತಮನ್ಯರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಅದು ಸಂಗತವಾಗಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಆಂತರಿಕ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು ಇಂಥ ಸಾಧುಸಂತರಿಗೆ ಮೋಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬದುಕಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ಅವುಗಳಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವ ಹೇಡಿತನ. ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕರಿಗೆ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿ ಕಾಣುವ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕಾರಂತರ ತಲೆಕೆಡಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. 'ಅಪರಿಪೂರ್ಣ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಪರಿಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಲ್ಲೇ ಚಂದವಿದೆ', 'ಕರ್ಮ ಮುಗಿದು ಗುಣವಾಗುವುದಾದರೆ ಯಾರೂ ಬಂದು ಕೈ ಎಳೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ಕರ್ಮ ಅವರವರಿಗಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಲಾರನು... ನಾವು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರದ ವಿಷಯ ಬರುತ್ತಲೇ ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮ ಎಂದು ಬಿಡುತ್ತೇವೆ, ಅಷ್ಟೇ' ಮೊದಲಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ಇದ್ದಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಜಾಣತನ; ಯಾವುದು ನಮ್ಮ ಯತ್ನದ ಹೊರಗಿನದೋ (ಉದಾ: ನಮ್ಮ ಜನ್ಮ) ಅದರ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳ ಶೋಧನೆ ಸೋಮಾರಿಗಳ ಊಹಾಪೋಹವಾಗುತ್ತದೆ (ಯಾವ ಸೋಮಾರಿತನವನ್ನೂ ಕಾರಂತರು ಮೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ) - ಎಂಬುದು ಅವರ ತೀರ್ಮಾನ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಫಲವಾದ 'ಅಳಿದ ಮೇಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಯಾವುವು ಮತ್ತು ಅವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬಗೆಹರಿಯಬೇಕಾದವು ಎಂಬ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ಏನು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ? ಬಹುಶಃ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಕಾರಣವಾಗಬಾರದು.

ಸೋಮಾರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬಾರದಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾದದ್ದು ಈ ಬದುಕು. ಇದು ಒಂದು ಹೋರಾಟ. ಈ ಹೋರಾಟ ಕಾರಂತರನ್ನು ಉತ್ತೇಜನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಂದಿನಿಂದ ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ತನಗೊಂದು ಸ್ವಂತದ ನೆಲೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ: ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ, ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳೊಡನೆ, ಇತರ ಮನುಷ್ಯರೊಡನೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯರೆನಿಸುವ ಜನರ ಹೋರಾಟ. ಅದರ ಅಸಾಮಾನ್ಯತೆಯ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಮಾಲೆಗಳು ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಹಾನುಭೂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಉತ್ತಮ ಕಾದಂಬರಿಯಾದ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯ

ಪ್ರಥಮ ತಲೆಮಾರಿನ ಜನರು ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ-ಮಳೆಯೊಡನೆ, ಗಾಳಿಯೊಡನೆ, ನೆಲದೊಡನೆ, ಸಮುದ್ರದೊಡನೆ- ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಶೂದ್ರರು, ಗಂಡಸರು, ಹೆಂಗಸರು ಎಲ್ಲರೂ ಹೂಡುವ ಸೆಣಸಾಟ, ಮಾಡುವ ಪರಿಶ್ರಮ ಎಂಥದು! ಪೌರೋಹಿತದ ಕುಲದ ಐತಾಳರು ಅವರ ಹೆಂಡತಿ, ವಿಧವೆ ತಂಗಿ, ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ಹಳ್ಳದಿಂದ ರೇವೆಮಣ್ಣನ್ನು ಆಗದು ಎತ್ತಿತಂದು ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಉಣಿಸಿ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಹೆಣಗುವ ದೃಶ್ಯದ ಉತ್ಕಟತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸಾರಿಕ ತಾಪತ್ರಯ, ವಿಪತ್ತುಗಳು ಯಾವುವೂ ಈ ಹೋರಾಟವನ್ನು ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಒಪ್ಪೊತ್ತಿನ, ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ಇಪ್ಪೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಹೂಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಇಂಥ ಬೆನ್ನುಮುರಿಯುವ ಹೋರಾಟ ಇಂದಿನವರಾದ ನಮಗೆ ಅರ್ಥರಹಿತವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನಿಸಿಕೆ ಮೂಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಸುಳ್ಳು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಪುರುಸೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ.

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರಕೋಪದೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯನ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದ ಒಳ್ಳೇತನ ಕೀಳುತನಗಳ ಬಣ್ಣ ಎದ್ದುಕಾಣಿಸುವ ಪರಿ 'ಔದಾರ್ಯದ ಉರುಳಿನಲ್ಲಿ'ನ ನೆರೆಹಾವಳಿಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ನೆರೆಹಾವಳಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಅವರ 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ನೆರೆಹಾವಳಿಯ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅಪ್ರತಿಮ ವರ್ಣನೆಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಸುವ ದುಡುಕಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಕುವೆಂಪು ಈ ನಿಸರ್ಗದ ರುದ್ರಗಂಭೀರ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಬಿಟ್ಟಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವರೂಪದರ್ಶನವನ್ನೋ ಶಿವತಾಂಡವವನ್ನೋ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕವಿಯಂತೆ. ಕಾರಂತರ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಅದರೊಡನೆ ಹೂಡುವ ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಹೋರಾಟ ಲಕ್ಷ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ನಿಸರ್ಗದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಸ್ಪರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.

'ಕರುಳಿನ ಕರೆ', 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು', 'ಚಿಗುರಿದ ಕನಸು', 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ', 'ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾತ'ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಸರ್ಗದೊಡನೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ಪರ್ಧೆ, ಅದರಲ್ಲಿನ ಜಯಾಪಜಯಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯ ಪರಿಶ್ರಮಿಗಳು ಪರಂಪರಾಗತ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಪರಂಪರಾಗತ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಮಾಡುವವರಾಗಿದ್ದರೆ 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ'ದ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದ ಬಳಿಯ ಘೋರಾರಣ್ಯದ ಬೆಟ್ಟದ ಮಧ್ಯ ಕಾಟುಮೂಲೆಯೆಂಬಲ್ಲಿ ನಿತಾಂತಸಾಹಸದಿಂದ ಬೆಟ್ಟ ಕಡಿದು ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳೊಡನೆ ಸೆಣಸಿ ಅಡಿಕೆ ತೋಟ, ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪ್ರವರ್ತಕ (pioneer) ಸಾಹಸಿ. ಕಾರಂತರ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯವಾದ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಸಾಹಸವೇ ನಾಯಕ, ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಅದರ ಪ್ರತೀಕ ಮಾತ್ರ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯಪ್ರಯತ್ನ

ವರ್ತಿಸುವ ರೀತಿ, ಅದು ಪಡೆಯುವ ಆಂತರಿಕ ಸಮಾಧಾನದ ತಿರುಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂಜಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಕಳೆದುಹೋದ ಮಗನ ಕಥೆ ಈ ಸಾಹಸವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೊಂದು ನೆವ ಮಾತ್ರ. ಹೆಚ್ಚು ಓದು ಇಲ್ಲದೆ, ಆಧುನಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳ ನೆರವು ಇಲ್ಲದೆ, 'ಮಾನವನ ಎಟಕು, ಹಿಡಿತಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತಂತೆ' ಕಾಣುವ ಬೆಟ್ಟ ಹಳ್ಳಗಳನ್ನೂ, 'ಐದಡಿ ಗಾತ್ರದ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವವನ್ನು ಇರುವೆ ಯಂತೆ ತಿಳಿದು ಅಣಕಿಸುವ', 'ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೆಣಕುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿಂತಿರುವ', ನಾಡನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಈಲುಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ಗೋಪಾಲಯ್ಯ. ಕಾಟಿ, ಕಾಡಾನೆ, ಹುಲಿ; ಮಗಳ ಮರಣ, ಮಗನ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದೂ ಅವರನ್ನು ತಾವು ಸಾಧುಮಾಡಿದ ನೆಲದಿಂದ ಓಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಜನರು ತಾನೇ ಮನುಷ್ಯ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಹಾಕಿದವರು; ಇಂಥ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಅಗಸ್ತರಿಗೆ, ಪರಶುರಾಮರಿಗೆ ಕಾರಂತರ ಹೃದಯ ನಮೋ ಎನ್ನುತ್ತದೆ.

ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರಿಗಿಂತ ಒಂದು ಮುಷ್ಟಿ ಎತ್ತರದವರು, 'ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾತ'ದ ಮಂಜಯ್ಯನವರು. ಅವರೂ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಒಂದು ಬೆಟ್ಟದ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮೂಲಕವೇ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ತಲೆತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಈ ಬೆಟ್ಟದೊಡನೆ ಕಾದಿ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡ ನೆಲೆ ನಿಸರ್ಗದ ನಿರ್ದಯಪ್ರಕೋಪದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದು ನಾಶವಾದಾಗ ಮಂಜಯ್ಯನವರು ನಿವಾತ ದೀಪಶಿಖೆಯಂತೆ ಅವಿಚಲಿತರಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ನಾಶವಾದದ್ದನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಅಣಿಯಾದಂತೆ ಕಥೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಕುಸಿತ ಕೇವಲ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಉತ್ಪಾತವಲ್ಲ; ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಅದು ಹೋಳಾಗುವುದರ ಸಂಕೇತ ಕೂಡ. ಆದರೆ ಈ ಎರಡೂ ತರಹದ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಯ ನಿರ್ವಿಕಾರದಿಂದ ಸಹಿಸುವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎದುರಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಎಲ್ಲಿಂದ? ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಬಂದ 'ಜ್ಞಾನ'ದಿಂದ; ಅದರಿಂದಲೇ ಬಂದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ. ಬದುಕನ್ನು ಎದುರಿಸುವವರಿಗೆ ತಾನೆ ಬದುಕಿನ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಹೃದ್ಯತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು 'ಧೀರ'ರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ. ಅದು ಅನಾಹುತಗಳಿಗೆ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲೇ ದುರ್ಬಲಜೀವಗಳು ವೈರಾಗ್ಯದ, ನಿರಾಶಾವಾದದ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಬೀಳುವುದು. ಮಂಜಯ್ಯನವರು ಹಾಗಲ್ಲ. ಧೀರರಿಗೇ ನಿಜವಾದ ಬದುಕು; ಜಗತ್ತನ್ನು ಕಟ್ಟುವವರು, ನಿಲ್ಲಿಸುವವರು, ತಲೆಯಿಂದ ತಲೆಗೆ ಮುನ್ನಡೆಸುವವರು ಅವರೇ. ಜಗತ್ತು ಮಾಯೆ, ನಶ್ವರ, ಜೀವನ ಅರ್ಥರಹಿತ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶಾಶ್ವತಪದವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸುವ ವಿರಕ್ತರಿಗೂ ಬದುಕಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಭಿಕ್ಷೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾದರೂ ನೆಲವನ್ನು ಹೊಲ ಮಾಡುವ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಮಂಜಯ್ಯಗಳೇ ಬೇಕಲ್ಲವೆ?

'ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾತ'ವನ್ನು ಓದಿ ಕೆಲವು ವಾರ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಈ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಾಗ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಯಾಕೆ ಬಂತು ಎಂದು

ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟ ಮನುಷ್ಯದ್ವೇಷಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಾಗಲಿ ಅವನ ಭ್ರಮಣಗಳಾಗಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟೂ ನನಗೆ ಮರುಹೊಳೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರೀ ಜಗತ್ತಿನ ಅಪರೂಪ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅವನೊಬ್ಬನಾದರೂ ಅವನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಕೆ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ? ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಮಂಜಯ್ಯನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ-ಅವರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಯಾವ ವಿಚಿತ್ರ ಗುಣವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ-ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿಗೋಡೆಗೆ ಎಸೆದ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟದ್ದು. ಅದು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮರೆಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪಾತ್ರಗಳು ಬೀರುವ ಶಾಶ್ವತ ಪ್ರಭಾವ ಆತನ ಭಾವನೆಗಳ ತೀವ್ರತೆಯ ಸೂಚಿಯಾಗಿರುವುದಾದರೆ ಮಂಜಯ್ಯನವರು ಕಾರಂತರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾರಂತರ ಇಂಥ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾಗಿರುವಂಥವು ಗ್ರಾಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಕಂಡವುಗಳಾದರೂ ಮುಂಬಯಿಯಂಥ ಮಹಾನಗರಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರ ಮೂಲಕ ಧನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ ಪರಿಶ್ರಮಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಈ ಪಕ್ಷಪಾತ - preference - ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಔದಾರ್ಯಗುಣಗಳು ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಅವರು ತಾನೇ ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ರಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವವರು.

ಬದುಕಿನ ನೆರೆಹೊಳೆಯನ್ನು ಈಸಿ ಗೆಲ್ಲುವವರೇ, ಅದನ್ನು ದಾಟಲು ದೋಣಿ ಕಟ್ಟುವವರೇ ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಉನ್ನತಿಕೆಗೆ ಕೈಯಾಸರೆ ನೀಡುವವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾರಂತರ ಕೈಲಿ ಅವರು ಬೋಲ್ಡ್ (bold) ಆಗಿ ಕಡೆದುನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಮೈಗಳ್ಳರು, ಪರರ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಅನ್ಯಾಯದ ಪಾಲು ಪಡೆಯುವವರು ಅವರ ತುಚ್ಛೀಕಾರಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ, ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊರದೆ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬವರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರು. ಆಗ ಅವರು ಭಾರತದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಿಕ್ಷುಕೋಟಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರು 'ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ'ದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾರಂತರು ಕ್ಲೇಶದಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅನಂತರದ ಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವರು ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಜಾರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ' ಯಿಂದಲೇ ಅದು ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮುಂಗಡ ಹಣ ಇಸಿದುಕೊಂಡು, ಒಪ್ಪಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ದುಡುಕಿನ ಮಾತಾಡುವವನು, ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಕಳೆದಂತಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲು ತಾನು ಬಾಧ್ಯನಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾಧಿಸುವವನು ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಸುಲಭದ ಹಣ ಗಳಿಕೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ಯಾವ ರೀತಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರುವ

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಆ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತು. ಸುಲಭಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿ-ಸಾಹಸಗಳ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಅದಿಲ್ಲದವರು ಮೇಲಿರುವವರನ್ನು ನೋಡಿ, ತಮಗೂ ದುಡಿಯದೆ ಬದುಕುವ ಹಕ್ಕುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಯುದ್ಧೋತ್ತರಕಾಲವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಅನಂತರದ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಡವರ ಉದ್ಧಾರ, ದುಡಿಯುವವರ ಹಕ್ಕು ಮುಂತಾದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಗೆ ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಶ್ರಮಿಕ ನಾಯಕರ ಕೈವಾಡವೂ ಕಾರಂತರ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. 'ಜಗದೋದ್ಧಾರ...ನಾ'ದ ವಿಷ್ಣು ಭಗವಾನನ ಕೊನೆ ಕೊನೆಯ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕನದೂ ಒಂದೆಂಬುದೂ ಅವನ ಹಿಂದಿನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಧರ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೋಗಿನವಾಗಿದ್ದವೆಂಬುದೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯಿಂದ ಸುಖ ಜೀವನ ಮಾಡುವ ಆಪಾಢಭೂತಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಡವರ, ಕೂಲಿಕಾರರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಕೂಗುವವರೂ ಬರುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಧ್ವನಿ. 'ಉಳ್ಳವರು ದಾನವರು, ಇಲ್ಲದವರು ದೇವತೆಗಳು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಮಾತು ಆ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೂ ಅವರು ಇಂಥ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅವರನ್ನು ಶ್ರಮಿಕವಿರೋಧಿಯೆಂಬ ಬಿರುದಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಮುಂದೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ತಾನು ದುಡಿಯದ್ದಕ್ಕೆ ಆಸೆಪಡುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಕೇಳುವುದು ಅನೀತಿಯೆಂಬ ಕಾರಂತರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಕೊರಲರಿ (corollary) ಮಾತ್ರ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಗೋಪಾಲಯ್ಯಗಳು ಮಂಜಯ್ಯಗಳು ಆಗಲಾರರು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಸಾಧಾರಣರು. ಅವರನ್ನು ಈ ಪರಿಶ್ರಮಕ್ಕೆ, ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಬೆನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಅವಿರತವಾದ ದುಡಿತಿಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಶಕ್ತಿ ಯಾವುದು? ನಿವೃತ್ತಿಪರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಂಸಾರವೆಂದು ಹೀಗೆಳೆಯುವ ಸಂಸ್ಥೆ; ಒಡ-ಬಾಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ, ನೆರೆ-ಬಾಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಬರುವ ಹೃದಯಬಂಧನಗಳು. ಪ್ರೇಮ, ಸ್ನೇಹ, ಸಹಾನುಭೂತಿ; ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜಪ್ರವೃತ್ತಿಯೆಂದು ನಾವು ಕರೆಯುವುದರದೇ ವಿಸ್ತೃತ ಮತ್ತು ಗಾಢವಾದ ರೂಪ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾನವಸಂಬಂಧಗಳ ನವಿರಾದ ಈ ಎಳೆಗಳು ಮಾನವನ ಬದುಕಿಗೆ ನೆಲೆಗಟ್ಟಾದ ಜೀವನಶ್ರದ್ಧೆಯ ಆಧಾರಗಳು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ರೀತಿಗಳು ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ ಅಂಶಗಳು.

ಈ ಜೀವನಶ್ರದ್ಧೆಯ ಪ್ರತೀಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಹೆಂಗಸರು. 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ'ದ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನ ಮಡದಿ ಆ ಕಾಡುಕೊಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಅವರೊಡನೆ ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗಾತಿ

ಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಭುಜ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಆದರದೇ ನಾರಾಯಣ ತನ್ನನ್ನು ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರು ಮದುವೆಯ 'ಕರ್ಪಿನಲ್ಲಿ' ಕೆಡಹಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕಾಟುಮೂಲೆಯಂತೆ ಘೋರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಪಯೋನಿಯರಿಂಗ್ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸಾರದ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ವಿರಸಗಳು, ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ರಾಜಿಗಳು, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ಸುಖದುಃಖದ ಕ್ಷಣಗಳು ಹೃದಯಗಳನ್ನು ಬೆಸೆಯುವ ಪರಿಯನ್ನು ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಹೆಂಡತಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಆದರೆ ಇದು ದೊಡ್ಡ ಮಾತಲ್ಲ. ಸುಖದ ಕ್ಷಣಗಳ ನೆನಪಿನಿಂದ ಅದರ ಪುನರನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಕಾತರಿಸಿ ಒಟ್ಟಾಗಿರುವುದು ಅರ್ಥವಾಗತಕ್ಕ ಮಾತು. ಆದರೆ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಜೀವನಶ್ರದ್ಧೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವವರು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಜೀವನದಿಂದ ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಏನನ್ನೂ ಪಡೆಯದ, ಪಡೆಯಲಾರದ ಜನರು, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ಸರಸೋತಿಯರು, ಪಾರೋತಿಯರು, ಮೂಕಜ್ಜಿಯರು. ಪಾರೋತಿಗೆ ('ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ') ಸವತಿ ಬಂದನಂತರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು ಏನು ಉಳಿದಿತ್ತು? ಆದರೆ ಅವಳು ಬದುಕನ್ನು ಕಟುಕಷಾಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಹೋಲಿಕೆಯಿಂದ ದುರ್ಬಲ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅಸಹಾಯಳಾಗಿ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಾತ್ರ ಆಡುತ್ತಾಳೆ. ಇತರರ ಬದುಕನ್ನು ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಅವಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವಳು ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಾಲವಿಧವೆಯಾಗಿ ತವರು ಸೇರಿದ ಸರಸೋತಿ ಐತಾಳರ ಕುಲದ ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಆಧಾರಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷುಣ್ಣಶ್ರದ್ಧೆಯ ಬಲದಿಂದ. ಅವಳು ತಾನೇ ಆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಬಂದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಮುಗ್ಗಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಸೋಲೊಪ್ಪದೆ ಬಿರುಕುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಸಂಸಾರಧಾರೆಯ ಮುಂಬರಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯಮಾಡುವವಳು. ಅವಳ ಸಾತ್ವಿಕಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅತಿದುಷ್ಟ ಪಾತ್ರಗಳು ಕೂಡ ಒಂದು ಸಾತ್ವಿಕ ಭಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ನೆರೆಹೊರೆಯ ದೊಡ್ಡವರು ಚಿಕ್ಕವರು ಆಳುಕಾಳುಗಳು ಶೂದ್ರಬಾದ್ರರು ಎಲ್ಲರು ಅವಳ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿರುವವರ ಹೆಡ್ಡು ತನಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಒಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಹುಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಹಾವಿನ ಭಯ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೂಪಪತಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಜೇನಿನ ಹನಿಗೆ ನಾಲಿಗೆ ಒಡ್ಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಬರುತ್ತದೆ. ಸರಸೋತಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಒಂದು ಜೇನುಹನಿ ಕೂಡ ದೊರಕಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವಳು ಎಲ್ಲ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಗೆ ತಲೆಯೊಡ್ಡುತ್ತಾಳೆ. ಅರ್ಥ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅವಳ ಸ್ವಂತದ ಬದುಕು ಇತರರ ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರಿಗಿಂತ ಮಂಜಯ್ಯ ಹೇಗೆ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮೇಲೋ ಹಾಗೆ ಸರಸೋತಿಗಿಂತ ಮೂಕಜ್ಜಿ ಒಂದು ಹಿಡಿ ಮೇಲೆ. ಸರಸೋತಿಗೆ ಪರಂಪರಾಗತ ದೇವ

ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿನ ನಂಬಿಕೆ, ಭಕ್ತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ ಇದೆ. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಅದೂ ಅವಳ ನೆರವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸದೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಒಳ್ಳೇತನ, ದಾರ್ಡ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತದ ನೈತಿಕ ಇಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು ಎದುರಾದದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೂಕಜ್ಜಿ ಹಾಗಲ್ಲ. ಬದುಕಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಕೀಲೆಣ್ಣೆಯಾದ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ವಂಚಿತಳಾದಮೇಲೆ, ತೀವ್ರವಾದ ನೈತಿಕ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹಿಪ್ಪೀರಿಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಬಟ್ಟೆ ಕಳಚಿ ಒಗೆದು, ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಕುಣಿದವಳು ಅವಳು. ಅನಂತರ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮೂಕತ್ವ ಅವಳಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ನಿರಕ್ಷರಿಯಾದ ಆಕೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ, ಸ್ವಂತ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ, ಪ್ರಪಂಚದ ವಾಸ್ತವ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ, ಅದರ ನಿಜವಾದ ನೈತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು, ಒಂದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸಿದ ನೀತಿಯ ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಗೌಣ-ಯಾವುದು ಪ್ರಧಾನ ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಅದರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಣಬಲ್ಲ ಅವಳ 'ದರ್ಶನಶಕ್ತಿ', 'ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ' ಸ್ವಂತ ನೈತಿಕ ಉಭಯಸಂಕಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಧೀರರಂತೆ ಗೆದ್ದುಬಂದದ್ದರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಷ್ಟೇ. ಕಾರಂತರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಒಂದು ಪಾತ್ರವನ್ನು ಕಾರಂತರ ಪ್ರತಿಮೂರ್ತಿ (alter ego) ಎಂದು ಆರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಮೂಕಜ್ಜಿಯನ್ನು. 'ಮೂಕಜ್ಜಿಯ ಕನಸುಗಳು' ಎನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಧಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾದರೂ ಈ ಒಂದು ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ಮಹತ್ವದ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಇತರರ ನೈತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಗಾಣೆಗ ರಾಮನ ದಾರಿತಪ್ಪಿ 'ಎಂಜಲು ಮಡಿಕೆ'ಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಗಂಡನೊಡನೆ ತಿರುಗಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಡುವಾಗ ಮೂಕಜ್ಜಿ, ಅತ್ತ ಅವಳ ನೈತಿಕ ಅಪರಾಧ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದರೊಡನೆ ಇತ್ತ ಅವನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹೃದಯವೋ ಅಲ್ಲಿ ಎರಕ ನೈತಿಕವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮೂಕಜ್ಜಿ ಕಾರಂತರ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಬೇರೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟು ಎತ್ತರದವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೈತಿಕ ಬಲವುಳ್ಳಂಥವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ 'ಇಳಿಯೆಂಬ'ದ ಜ್ವಾಲಾ. ಇವಳು ಆಧುನಿಕ. ವಿಧವೆಯಲ್ಲ ; ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ವಂಚಿತೆ. ತನ್ನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತತ್ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವಳು. ಅವಳು ಅರುಂಧತಿ ಪಾಟೀಲಳ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಇವರು ಯಾರೂ 'ಅಬಲೆ'ಯರಲ್ಲ ; ತಮ್ಮ ಅಬಲತ್ವದ ಬಲದಿಂದಲೇ ಗಂಡಸರನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಡುವವರಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಅನ್ಯಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡವರಾದರೂ ಅವರು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಬಂದರೆ

ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ಯೋಚಿಸದೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲವರು. ಅವರು ತಮ್ಮ 'ತ್ಯಾಗ'ದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡವರೂ ಅಲ್ಲ. ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಬಲವೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರ ಬದುಕಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಈ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ಕೇವಲ ಹತ್ತಿರದ ಒಡನಾಟದಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮಿತಗೊಂಡದ್ದಲ್ಲ. ಜಾತಿ, ಜ್ಞಾತಿಬಾಂಧವ್ಯಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತದ್ದು. ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾರಂತರು, ಸ್ವಂತ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ಕಂಡವರಿಗೆ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಾರ್ಪಣಭಾವ-ಅರ್ಥಾತ್ ಬದುಕಿನಿಂದ ಓಡಿಹೋಗುವುದು ಎಂಬ ಸುಲಭವಾದ ಪಲಾಯನವಾದಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಉಜ್ವಲವಾದ ಧೀರ ಮಾರ್ಗಾಂತರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮದು ಏನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲವೆ? ನಿಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಬೇಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ನಿಮ್ಮದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಈ ತಾದಾತ್ಮ್ಯದಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಬದುಕಿಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಹೊಸ ಅರ್ಥ ನೀವು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವ ಸಂಭವ ಇದೆ. ಆಗ ನೀವು ದೇವರಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗುವ ಅಗತ್ಯಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂಕಜ್ಜಿಗೆ ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜನರು ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸತ್ಯತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಬಲವಾದ ಸಂದೇಹವೇ ಇದೆ. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಗಣ್ಯಮಾಡದೆಯೇ ಯೋಚಿಸಬಲ್ಲಳು, ನಡೆಯಬಲ್ಲಳು. ಬದುಕಿನ ಪರಮ ಅರ್ಥ ನಮ್ಮ ಸಂಕುಚಿತ ಸ್ವ-ದ ಒಳಗಿಲ್ಲ, ಹೊರಗಿದೆ. ಅವಳಾಗಲಿ, 'ಅಳಿದ ಮೇಲೆ'ಯ ನಾಯಕ ಯಶವಂತರಾಯರಾಗಲಿ ಒಳಗೆ ಅರಸಬಲ್ಲವರು, ಅರಸಿದವರು; ಅಲ್ಲಿ ಅರಸಿ ಅರಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಹೊರಗೆಯೆ ಅರ್ಥ ಕಂಡವರು.

ಸುತ್ತಲ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸಬೇಕು, ನೆರೆಯವರ ಸುಖಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೈ ನೆರವು ನೀಡಬೇಕು. ಹುಟ್ಟಿಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಾವೇ ಹೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಋಣಭಾರ ಇದು. ನಾವು ಕಣ್ತೆರೆಯುವಾಗ ಕಂಡ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕಿಂತ ಕಣ್ಣುಚ್ಚುವಾಗಿನ ಪ್ರಪಂಚ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿರುವಂತೆ, ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಗುರಿಯಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಧ್ವನಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಅರ್ಥ-ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪರೋಪಕಾರ ಅಥವಾ ತ್ಯಾಗ, ಅಪರಿಗ್ರಹದ ಧೈಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಕೈಯಾಸರೆ ಸರಿ. ಆದರೆ ದಾನಧರ್ಮವೆಂದು ನಾವು ಕರೆಯುವಂಥಾದ್ದು ಅದಲ್ಲ. ಆಲೋಚನಾರಹಿತ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರಿಂದ ಗೌರವ ಸಿಗುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. 'ಔದಾರ್ಯದ ಉರುಳಿನಲ್ಲಿ'ಯ ದಯಾನಂದರಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ. ದಯಾನಂದರ ಮೂಲಪ್ರತಿಯಾದ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಸದಾಶಿವರಾಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಗೌರವವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ದಯಾನಂದರಾಯರನ್ನು ಅವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ರೀತಿಯಿಂದ

ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಅದು ಗೌರವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗದ ವಿನಿಯೋಗ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಯಾವ ಘನವಾದ ಮಾನವ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೂ ಒತ್ತಾಸೆ ಸಿಗಲಾರದು. ದಯಾನಂದರಾಯರ ಮುಖಿಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿಮಾಡಿ ಅವರಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆದವರೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೈ ಖಾಲಿಯಾದೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇಶಸೇವೆ, ಜೀವನಶಿಕ್ಷಣ, ಹಿಂದೀಪ್ರಚಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಧೂರ್ತರೂ ಉಂಡಾಡಿಗಳೂ ನೆರವು ಪಡೆಯುವುದು ತಮ್ಮ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ತಾವು 'ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ' ದುಡಿಯುವವರಾದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಶಿಸ್ತು ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಗೂ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಕುಂದು ಎಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕುತಂತ್ರಿ ದೇಶಸೇವಕರು ಯಾರಿಂದಲೂ ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸ ಆಗದಂತೆ ಅಡ್ಡಗಾಲು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ದಯಾನಂದರಾಯರು ಸರ್ವಸ್ವ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ಗೆದ್ದಲುಗಳು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿದ ಹುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಸರ್ಪ ಸೇರುವಂತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದಯಾನಂದರಾಯರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೂ ಅದನ್ನು ತಡೆಯುವ, ತಿದ್ದುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಕರೋರತೆಯಾಗಲಿ ಅವರಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಅವರು ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬಿಜಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ತ್ಯಾಗದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಪುರುಸೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೋಲು, ಒಂದು ನೋವಾ (nova) ಸ್ಫೋಟದಂತೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕಾದರೂ ಸಿಡಿದು ಉರಿದು ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ಉರಿಯುತ್ತುರಿಯುತ್ತ ತಂತಾನೆ ಕುಂದಿ ನಂದುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಅದೇ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ, ಅದೇ ಸದಾನಂದರಾಯರಂತೆ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕನಸು ಕಂಡು, ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲೇ, ಸಣ್ಣ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಯಂತಿಕ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ವರ್ಷಗಳ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಶಾಲೆ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯದ ಸ್ವಾರ್ಥಿ, ವಂಚಕ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಕಾಮಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಕುತಂತ್ರಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಅಂಕೆ ತಪ್ಪಿ ಅವರ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಉಪಕರಣವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಾಗ, ದುಷ್ಟತ್ವದೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಬದುಕಿಸಿ ಉಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟು ಕೈಝಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ತಾನೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದರ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ದುರ್ಬಲ ಮೋಹವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಕೈವಾಡ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳ ಹೃದಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದಾಗಿಯೇ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಂತರಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುವಾಗ ಏನು ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು; ಆದರೆ ಕಾದಂಬರಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಕಾರಂತರು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ 'ಸೋಲಿನ

ಹಿರಿಮೆ' ದಯಾನಂದರಾಯರದ್ದಲ್ಲ; ಅವರಿಗಿಂತ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಲು ಕಿರಿಯನಾದ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನದು ಅನಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕಾರಂತರ ಜೀವನದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಅವರು ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಧೀರತ್ವವಾದಿಗಳು. ವಿಚಾರಹೀನವಾದದ್ದು, ಧೈರ್ಯದ ಕೊರತೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಅವರ ದಯೆಯನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಪಡೆಯಬಹುದಾದರೂ ಗೌರವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಾರದು. ನಿದ್ಧೆಯ ತಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಯುವ ದಯಾನಂದರಾಯರ ಆದರ್ಶವಾದಕ್ಕಿಂತ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ, ಸುಜಾಗೃತವಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುವ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ ಆದರ್ಶವಾದಕ್ಕೆ ಅವರು ಅಯತ್ನವಾಗಿ ಮನಸೋಲುತ್ತಾರೆ.

ಅಂದಾಕ್ಷಣ ಪರಹಿತಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಕನಸು ಕಾಣುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಹಾಗಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ಕಾರಂತರೇ ಕನಸುಗಾರರಲ್ಲವೆ? ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಕನಸುಗಾರನೇ ತಾನೆ. 'ಇದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯ ಗೋಳಿಮನೆ ಶಂಕ್ರಯ್ಯ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಸಬೇಕೆಂದು ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 'ಬಲ್ಲವ'ರೆಲ್ಲರೂ ಹುಚ್ಚು ಕನಸೆಂದು ತಳ್ಳಿಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಬೊಂಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಹಣಮಾಡಿ ಸಿರಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿದ ಗಟ್ಟಿವ್ಯವಹಾರಬುದ್ಧಿಯ ಹೆಗಡೆಯವರು ಅದಕ್ಕೆ ಧನ ಸಹಾಯಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಶಂಕ್ರಯ್ಯನ ಕನಸಿಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಣವನ್ನು ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಚೆಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಸಸ್ಯ-ಭೂಸಾರಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ನೆರವುಪಡೆದು ಸಾಧ್ಯಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿಯೂ ಆ ಸಾಹಸ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಿಗದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಸೋಲಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ಅವರ ಹಣ ಮುಳುಗಬಹುದಿತ್ತು. ಆ ರಿಷ್ಕು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಗಡೆಯವರು ಸಿದ್ಧರು. ಪಿಕ್ಕಾಸು, ಮೊಳೆ, ಏಣಿ, ಹಗ್ಗ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಹಾಯ, ಮಲಗುವ ಚೀಲ-ಯಾವುದರ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರ್ವತಾರೋಹಣ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರ ಆಧುನಿಕ ವಿಚಾರವಾದ ತನ್ನ ಮತ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯಕೋಟಿಯ ಕನಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯ ಸಾಹಸ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

ಪರಹಿತದ ವಿಚಾರವೂ ಹಾಗೆಯೇ. 'ಅದೇ ಊರು ಅದೇ ಮನೆ'ಯ ಗಾಂಧೀ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಪರಹಿತಕಾಂಕ್ಷಿಯಾದ ಆದರ್ಶವಾದಿ. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಎಂಜಲು ತಿಂದು ಬದುಕುವ ಹೊಲೆಯರನ್ನು ಆ ಹೀನಜೀವನದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿ ಅವರಿಗೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವನೋಪಾಯ ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗಾಂಧೀ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸದ್ದುಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ನೆರವಾಗಲು ಬೆಂಕಿಗಿಂತ ಹೊಗೆಯ ಅಂಶ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬೇಕೆಂಬ ರಾಜಕೀಯ ಪುಠಾರಿಗಳು ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರವೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಣಮಾಡಿ ಸ್ವಗ್ರಾಮವಾದ ವಟಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲಸಿದವನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ-ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನ ಯೋಜನೆ ಸೋಲು ತಿನ್ನಬಹುದೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಧನಸಹಾಯಮಾಡಲು ಆತ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ. ಅವನ ಕನಸು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯ. ಹೆಗಡೆಯವರು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಇಬ್ಬರೂ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಧರ್ಮಿಗಳು. ಅವರ ಸಂಚಿತ ಹಣದಾಸೆಯಿಂದ ಸುತ್ತ ಸುಳಿಯುವ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಹಣದ ಗಂಟಿನ ದಾರ ಬಿಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಗಡೆಯವರು ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಯುವ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಹಣಸುರಿಯಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಂತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಕಾಲಲ್ಲೊಡ್ಡು ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವನೋಪಾಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕೆಂಬ ದಿಟ್ಟತನದ ಯೋಜನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಬಂಧಿಕ ಪ್ರಭಾಕರನಿಗೆ ಬಂಡವಾಳ ಒದಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷವಲ್ಲ, ಸಹಾಯ ಮಾನವ ಮಾನವನಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು. ಯಾವುದರಿಂದ ಪರೋಪಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ವಾಗುವುದೋ ಯಾವುದರಿಂದ ತಾನು ಗಳಿಸದೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಆಶಿಸಲು ಮನುಷ್ಯ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೋ ಯಾವುದರಿಂದ ಆಪಾಠಭೂತಿತನ, ದಾಂಭಿಕತೆ ಬೆಳೆದೀತೋ ಅಂಥದಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇಲ್ಲ. ತಾನು ದುಡಿದು ಉಣ್ಣಬೇಕು; ಉಣ್ಣುವಾಗ ಹಿತವರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಸಂತೋಷಕೊಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕು. ಬದುಕನ್ನು ಒಂದು ಹಂತ ಮುನ್ನಡೆ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲೇರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಹಸ ಪಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಸಾಹಸಗಳೂ ಫಲಕೊಟ್ಟಾವೆಂಬ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲ, ಆದರೂ ರಿಸ್ಕು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ದಾನಧರ್ಮ ಎಂಬುದು ಇದಾವುದಕ್ಕೂ ಪೋಷಕವಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಅದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಇಷ್ಟವಲ್ಲ. ನಿರಂತರ ನೈತಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮುಖ್ಯ; ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಖ್ಯ, ಏಕಾಗ್ರವಾದ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಮುಖ್ಯ; ಫಲ ದೊರಕಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಯಶಸ್ಸು ಬೆರಳುಗಳ ಸಂದಿಯಿಂದ ಜಾರಿ ಹೋಗಬಹುದು-ಅದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಯೋಚನೆ ಬೇಕು, ಆದರೆ ಅದು ಕೃತಿಗೆ ಅಡ್ಡಬರುವ ದೀರ್ಘಾಯೋಚನೆಯಾಗದಿರಲಿ. ಇದನ್ನೇ ಅವರು 'ನಾಳಿನ ಪರವೆ ನನಗಿಲ್ಲ, ಇಂದಿನದು ಇಂದಿಗೆ' ಎನ್ನುವುದು.

ಆದರೆ ಕಾರಂತರ ಕರ್ಮಯೋಗ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ್ದಲ್ಲ. ಕರ್ಮಫಲ ತ್ಯಾಗದ ಸೋಗಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದ ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂನ್ಯಾಸ ವಲ್ಲ. 'ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ಬದುಕು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲ ದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾದವನೊಬ್ಬನ ಬದುಕನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವನು ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಿಂದಾಗಿ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧ 'ಯೋಗಿ'ಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಕರ್ಮ ಅವನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಬೆಂಬತ್ತುತ್ತದೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಭೂತಕಾಲದ ಭಯದಲ್ಲೇ ಬದುಕುತ್ತಾನೆ. ನೈತಿಕ ಸಮಾಧಾನವೂ ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪ್ರವಾಹಪತಿತನಾಗಿ ಬದುಕಿದನೋ ಸಂನ್ಯಾಸ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ. ನೆರೆಯವರ ಆಗುಹೋಗುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆವಹಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಹೆಂಗಸು ಅವನಿಗಿಂತ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಾಳೆ, ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ.

ಕರ್ಮಫಲಹೇತುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡು ಎಂದು ಗೀತೆ ಹೇಳುವ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕಾರಂತರು ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವುದು ತಂತಾನೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚವೇ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಹಜವಾದದ್ದು. ಪ್ರಪಂಚದ ಆಧಾರದ ಕುಟುಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖದ ಒಂದು ಪ್ರಬಲ ಭಾಗವಾದ ಲೈಂಗಿಕ ಸುಖದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಿತವಾಗಿ ಆದರೆ ಹಿತೋಷ್ಣವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯರು'ವಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿ, 'ನಾನೂ ಅದರಿಂದರೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ಒಂದು ಭತ್ತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಕ್ಕಿ' ಎನ್ನುವಂಥ ನಿರ್ವಿಶೇಷ ಹೇಳಿಕೆ (platitude) ಇದೆನಿಸಿದರೂ ನಿರ್ವಿಶೇಷಗಳ ಸರಪಳಿಯಲ್ಲೇ ಮಾತಾಡುವ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಸಾಧು ಸಂತ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಇದೊಂದನ್ನು ಅತಿವಿರಳವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆಂಬುದರಿಂದ ಈ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅದು ತುಸು ಸವಿಶೇಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಶಿಷ್ಯೆಯರಲ್ಲೊಬ್ಬಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳೊಡನೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ, ಹೆಂಗಸರು ತಂತಮ್ಮೊಳಗೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಾಂಜಲತೆಯಿಂದ, 'ಕಾವೇರಿ, ಒಂದು ಬಲು ಆಶ್ಚರ್ಯ ನನಗೆ. ಒಂದೇ ತೆರನ ಅಡುಗೆ ಉಂಡು ಉಂಡು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಓಕರಿಕೆ ಬರುವುದುಂಟು. ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಉಡುಪು ತೊಡುಪು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೇಸರ ಬರುವುದುಂಟು. ಮನುಷ್ಯ ಕಲಿತ ಈ ಒಂದು (ಅಂದರೆ ಲೈಂಗಿಕ) ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಸರ ಎಂಬುದು ಕಾಣಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಈ 'ಆಶ್ಚರ್ಯ'ದ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವೂ ಇದೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಬಯಸುವ ಮಾನವಮನಸ್ಸು ಬಹುತರವಾಗಿ ಅದೇ ಅದೇ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಥವಾ ಗಂಡಿನ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಲು ಬಾರದಗಂಟಾಗಿ ಜೋಡಿಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. 'ಇಳೆಯೆಂಬ...'ದಲ್ಲಿನ ಮಾಲಾ ಕುಲಕರ್ಣಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಾದಾ ರೂಪದ ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ನಡೆಸುವ ಪ್ರಭುತ್ವದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಕಾರಂತರು ಊಹಾಪೋಹಾ ಮಾಡುತ್ತ, ಕೇವಲ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೇ ಅವಳ ರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಬಲವಾದ ಮೋಹಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಒಂದು ಥಿಯರಿ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಮಾನವಕುಲವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಸರ್ಗ ಬೀಸಿದ ಮೋಡಿಯೆಂದು ಕಾರಂತರ ಪಕ್ಷಬುದ್ಧಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಮೋಡಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ಎಂಥ ಅದ್ಭುತವಾದ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ! ಅದರ ಮಾಟದಲ್ಲಿ ಎಂಥೆಂಥ ಹೊಂಗನಸುಗಳನ್ನು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸವಿಯುತ್ತವೆ! ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಂಥೆಂಥ ಹೊರೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹೊರಲು ಅಣಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ! ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಸಂಸರ್ಗ ಕೂಡ ಗಂಡಿನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಮಾನದುದ್ದಕ್ಕೂ ತಾಳಬಲ್ಲಂಥ ತಗಹನ್ನು (attachment) ನೆಟ್ಟು ಬಿಡಬಹುದು. 'ಮೂಕಜ್ಜಿಯ ಕನಸುಗಳ'ಲ್ಲಿನ ಗಾಣಿಗನಿಗೆ ಆದದ್ದು ಇದು. ಈ ತಗಹ ಎಷ್ಟು ಬಲವಾದದ್ದೆಂದರೆ, ಅವಳು ವಿಲಾಸದ ಹಂಬಲದಿಂದ ಅನ್ಯಾಸಕ್ತಳಾಗಿ

ಅವನಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದರೂ, ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅವಳನ್ನು ತಿರುಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವನು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮೈಯ ಹಂಬಲದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ತಣಿಯುತ್ತದೆ. ಕಾರಂತರ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೂ ಈ ಸತ್ಯ ಮನೋನೀತವಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಇದು ಕ್ಷಣಿಕ ಸುಖ. ಆದರೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅದು ಅಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ. 'ಬೆಟ್ಟದ ಜೀವ'ದ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನವರ ಮಡದಿ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಯೌವನದ ಆ ಕನಸಿನ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ತಾವು ನಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ನಗು ತಿರಸ್ಕಾರದ್ದಲ್ಲ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ್ದಲ್ಲ. ಆ ಸುಖದ ದಿನಗಳು ಹಿಂದುಳಿದ ಮೇಲೂ ಅದರ ನೆನಪು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಬಲ್ಲದು. ಮೇಲಾಗಿ ದೇಹದ ಪರಿತೋಷದ ಮೊದಲ ಬಿಸಿ ಆರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ-ಸಲಹುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಹುರುಪು ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಾಣತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉನ್ನೋದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಸಾರ ಎಂಬುದು ತಂತಾನೇ ಇಷ್ಟವಾಗಬೇಕು, ತಿರಸ್ಕರಣೀಯವಾಗಬಾರದು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬರುವ ಸುಖಗಳೂ ಇವೆ. ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಧೀರ ಪಾತ್ರಗಳು ಅಸಾಧಾರಣ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಗೆಲೆಯನ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೈಯಾಸರೆ ನೀಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾಮುಂಜಾ ಬ್ಯಾರಿಯಂಥವರು ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ನಂಥವರು ಪರಹಿತದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ, ದೇಶಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವೂ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾದ ಸುಖಗಳಲ್ಲವೆ?

ಆದರೆ ಕಾರಂತರು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆದರ್ಶವಾದಿಗಳೇ ಹೊರತು ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕರಲ್ಲ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಪ್ರಪಂಚದ ಅಪ್ರಿಯ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವವರೂ ಅಲ್ಲ, ತೇಲಿಸಿ ತೋರಿಸುವವರೂ ಅಲ್ಲ. ನಾವು ಕಾಣುವ ಕನಸುಗಳೇ ಬೇರೆ, ಎದುರಿಸುವ ನನಸುಗಳೇ ಬೇರೆ ಆಗಬಹುದು. ನಾವು ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಗ್ಗೆ ಏನೋ ಸಂಭ್ರಮದ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ; ಅವಳು ಗಾಣಿಗ ರಾಮನ ಹೆಂಡತಿಯೋ 'ಹೆತ್ತಳಾ ತಾಯಿ'ಯ ಕುಸುಮೆಯೋ ಆಗಬಹುದು. ಗಂಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಏನೋ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ; ಅವನು 'ಇಳಿಯೆಂಬ'ದ ಶಾಮನ ಹಾಗಾಗಬಹುದು. ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಿದ್ದು ಮಣ್ಣಾಗಿ ಜೀವದ ಗೆಲೆಯನೆನಿಸಿದ್ದವನು 'ಮುಗಿದ ಯುದ್ಧ'ದ ನಾಗರಾಜನಾಗಬಹುದು. ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವಾಗ ಅದರ 'ಮುಚ್ಚಿದ ಮುಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲೋಕದೊಡತನವಿರಬಹುದು' ಎಂದು ನಂಬುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಬೆಳೆದು 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯ ಲಚ್ಚನೋ 'ಇದ್ದರೂ ಚಿಂತೆ'ಯ ರಾಘವೇಂದ್ರನೋ ಆಗಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಇಹಲೋಕ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಬಹುದು. ಅಂದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಂಸಾರವಿಮುಖರಾಗಬಾರದು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಕೊನೆಯ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಯನ್ನು

ಎದುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರು ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾದವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವಾಗ, ಅವುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸುವಾಗ ನಮಗೆ ಸಿಗುವ ಅನನ್ಯವಾದ ಸುಖವೇ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಪಡುವ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರತಿಫಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ನಾಳೆ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಯಾರಂಬ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಬೇಡ— ಇದನ್ನು ಕಾರಂತರು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ತಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಗೌಣ ಪಾತ್ರಗಳ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒತ್ತಯುಣವೆಂಬ ಹಳೇ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅಪತ್ಯಯುಣವೆಂಬ ಹೊಸ ಆದರ್ಶವೊಂದನ್ನು ಅವರು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆ ಹೀಗೆ: ಸಂಸಾರ ಕಟ್ಟುವುದೆಂದರೆ ಒಂದು ತರಹದ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆ; ಕಲೆ, ಕಾವ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಾಗೆ. ಈ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ, ಆ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದವರಿಗೆ ಸರ್ಜನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಒಂದು ತನ್ಮಯತೆ, ಒಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಆನಂದ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅದೇ ಪ್ರತಿಫಲ. ಮುಂದೆ ಆ ಕೃತಿಗೆ, ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಮೂಲಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂಗತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೇದಾದರೆ ಅದೊಂದು ಬೋನಸ್ಸು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೋನಸ್ಸು ಇಲ್ಲ— ಅಷ್ಟೇ; ಸಂಬಳ ಸಿಕ್ಕಿ ಆಗಿದೆ ತಾನೆ!

ಮಕ್ಕಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರ ಈ ಮಮತೆ ಔರಸಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಸುಮೆಯ ವ್ಯಭಿಚಾರ ತಿಳಿದುಬಂದಮೇಲೆ ಅವಳ ಗಂಡ ಸುಬ್ಬಯ್ಯನಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವೈಧಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿ ಸಾಕುವುದು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹಿತವಾದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾರಂತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೋದುವಾಗ ಅವರ ಕೆಲ ದುಷ್ಟಪಾತ್ರಗಳ ರಾಕ್ಷಸೀ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಯಾವೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಥೆಗೂ ದುಷ್ಟರ ಸಹಾಯ ಬೇಕೇ ಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ 'ಮುಗಿದ ಯುದ್ಧ'ದ ನಾಗರಾಜ, 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯ ಲಚ್ಚ, 'ಔದಾರ್ಯದ ಉರುಳಿನಲ್ಲಿ'ಯ ಪ್ರಭು, 'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ'ದ ವಾಮನರಾಯ, 'ಧರ್ಮರಾಯನ ಸಂಸಾರ'ದ ಅರಬಳ್ಳಿ ಮಹಾಬಲಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ದೌರ್ಜನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ ದೈತ್ಯರ ಮಾಸಲೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವೊಂದು ವಿರಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾತಕತನವನ್ನು ಯಾವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿಲ್ಲದೆ ಕೊನೆವರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾಣಗಳ ರಾವಣನಂತೆ, ಶಕುನಿಯಂತೆ, ದುಃಶಾಸನನಂತೆ, ಕಂಸನಂತೆ ಅವರು ಮೂಲಚೇತನದಲ್ಲೇ ದುರ್ಜನರು ಅನಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. (ಕಾರಂತರ ರಾಜಕೀಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.) ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ನಾನು ಕಾರಂತರನ್ನು ಕ್ಲಾಸಿಸಿಸ್ಟ್ ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಈ ದುಷ್ಟರ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರು ಯಾವ ಸುಲಭ ನೆವವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಬಿಹೇವಿಯರಿಜಂ ಮನೋವಿಶ್ಲೇಷಣ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪಾಪಿಗೂ ಒಂದು

ನೆವವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಸಮಾಜದ ಕಠೋರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅದೃಷ್ಟದ ಕೈವಾಡವನ್ನು, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು, ನಿರಾಶೆಗಳನ್ನು, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು, ಪರಿಸರವನ್ನು, ಶೋಷಕ ಆರ್ಥಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು - ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಂತ ಆಯ್ಕೆ ಹೊರತು ಬೇರಾವುದೊಂದು ಆಗಂತುಕಕಾರಕವನ್ನು ದೂರಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ಕರ್ಮದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಥಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಧಿಯರಿಗಳಿಂದ ಹಾಳತವಾಗಿ ಕೈಗೆ ಸಿಗುವ ಈ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದೆ ಕಾರಂತರು ತಾವು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದುಷ್ಟಾತ್ರಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮೂಲಬಿಂಬಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಲಾಸಿಕಲ್ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಕುವೆಂಪು ಕೂಡ ಮಂಥರೆಗೆ, ರಾವಣನಿಗೆ ಕೂಡ ಇಂಥ ಅಲೀಬಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಚಪಲವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಸ್ವಂತ ಆಯ್ಕೆಯಿಂದ ದುರ್ಜನರಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕಾರಂತರು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೇಕೆ ಇವರು ದುರ್ಜನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಹೀನರು? ಇದು ಅಂಥ ಸಮಸ್ಯೆ ಅಲ್ಲವೇನೋ. ಕಾರಂತರದು ನೈತಿಕ ಪ್ರಪಂಚ; ಮತ್ತು ದೇವರನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಪ್ರಪಂಚ. ದೇವರನ್ನು ಒಪ್ಪದ ನೈತಿಕ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ತನ್ನವೇ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಕುಪ್ಪರಿಸದ ಹಾಗೆ ಕಾಯಬೇಕಾದರೆ ಕಠೋರವಾದ ನೈತಿಕ ತೀರ್ಮಾನಗಳೇ ಬೇಕು. ದೇವರ ಹಂಗಿನಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಹೊಣೆಗಾರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಿರುವಾಗ ನೆವಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜಕಂಟಕನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಸಲ್ಲದು. ಕಾರಂತರ ಪ್ರಪಂಚದ ಹೆಚ್ಚಂತ ದುಷ್ಟರು ತಮ್ಮ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸೌಕರ್ಯವುಳ್ಳ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರು, ಅನುಕೂಲವಂತರು ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಅಜ್ಞಾನಿ ಅಸಹಾಯ ಜನರಲ್ಲ.

ಪುರುಷಪಾತ್ರಗಳೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕಾರಂತರ ಕಥಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶುದ್ಧ ದುಷ್ಟರಾಗಿರುವ ಅಪರೂಪ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಸಿಗುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕೂಡ ಕಠೋರ ತೀರ್ಪುಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಹೆತ್ತಳಾ ತಾಯಿ'ಯ ಕುಸುಮೆ ಇದ್ದಾಳೆ; 'ಮೂಜನ್ನ'ದ ಚಂಪಾವತಿ ಇದ್ದಾಳೆ. ಆದರೆ ಅವರ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳು ಅಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾರೆ - ತೀರ ತಡವಾದ ಮೇಲಾದರೂ. ಗಾಣಿಗ ರಾಮನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ತಾನು ಗಂಡೆಯಿಂದ ತಲೆಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಯಾರ ದಯೆದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿರಲಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ನಮ್ಮ ಗೌರವವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಮಾನವಸ್ವಭಾವದ ತಥ್ಯಗಳನ್ನು ಇತರತ್ರ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಂತರ ಸ್ತ್ರೀದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ

ಅವಳು ಸ್ವತಂತ್ರಕರ್ತಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಹೊಣೆಗಾರಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಜೀವನಪ್ರವಾಹವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವಳ ಪಾತ್ರ, ಅವಳ ಆತ್ಮಸಮರ್ಪಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದರಿಂದ ಇರಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದರೆ ತಮ್ಮ ಅಮಿಶ್ರಿತ ದೌರ್ಜನ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿಡುವ ಸ್ತ್ರೀಪಾತ್ರಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಎಷ್ಟಿವೆ? ಮಂಥರೆ? ಕೈಕೇಯಿ? ಶೂರ್ಪಣಖೆ? ಪೂತನಿ? ಸುರುಚಿ? ಯಾವುದರ ಗಾತ್ರವೂ ಸಾಲದು.

ನೈತಿಕ ಪ್ರಪಂಚ- ಹೌದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ನೀತಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಇಲ್ಲ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅಹಿತಕರವಾದ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ, ಕ್ರೂರಕರ್ಮಕ್ಕೆ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಕ್ಕೆ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕ್ಕೆ, ಶೋಷಣೆ-ಬೀಡನೆಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ, ಕುತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಠಿನ ತೀರ್ಪುಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. 'ಅಪತ್ಯಯುಣ'ದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ ಕಾರಂತರೇ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಟ್ಟ ಮಾತು, ಒಪ್ಪಿದ ಕರಾರು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಲ್ಲಂಘ್ಯ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಧನಪಿಪಾಸೆ, ಪರರ ತಪ್ಪುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕುರುಡು-ಕಿವುಡು ಇಂಥ ಗುಣಗಳು ಬಹಳ ಕೀಳು ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಲೈಂಗಿಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ನೀತಿಸಂಹಿತೆ ಉದಾರವಾಗಿದೆ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತ ಲೈಂಗಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷುಣ್ಣವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅದಷ್ಟನ್ನೇ ಒಂದು ಸದ್ಗುಣವಾಗಿ ಅವರೆಂದೂ ಮನ್ನಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಲೈಂಗಿಕ ನಿಯಮ, ನಮ್ಮ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಬದ್ಧ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸೌಧ ಬಹಳ ಸಲ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಸಿಯೆಲುವುಗಳ ಬಣಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಎಂದವರು ಬಲ್ಲರು. ಅವರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಕೃತಿ 'ಸರಸಮ್ಮ ನ ಸಮಾಧಿ'ಯಲ್ಲೇ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಹಿಂಸ್ರಸ್ವರೂಪ, ಅದು ಹೇರುವ ಒತ್ತಾಯದ ಮಹಾಸತಿತ್ವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಪಾದಮಯ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಲೈಂಗಿಕ ತೃಷ್ಣೆಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ನವಿರಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಎಳೆಗಳುಳ್ಳ ಬಲು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ. ಅದರ ಒಲವುಗಳು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಗುವಂಥವುಗಳಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸಂಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆಗೇ ಅದು ಸಂತೃಪ್ತವಾಗುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ - ಪುರುಷನಿಗೂ ಅಲ್ಲ, ಸ್ತ್ರೀಗಂತೂ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. 'ಹೆತ್ತಳಾ ತಾಯಿ'ಯ ಕುಸುಮೆಗೆ ಅಪೂರ್ಣವಾದ ಸಂತಾನಾಪೇಕ್ಷೆಯೊಡನೆ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಇನ್ನೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಧಾಡಸಿ (bravado) ಅನ್ನಿ, ಸ್ತ್ರೀದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ (chivalry) ಅನ್ನಿ, ಅಥವಾ ಬರೇ ಓರೈಕೆ (attention) ಎನ್ನಿ - ಗುಣವನ್ನು ಮದುವೆಯ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ ಅವಳು ಚೌರೈ ಸುರತದ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. 'ಇಳಿಯೆಂಬ'ದ ಜ್ವಾಲಾ

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರವಾದಿ ಬಂಧಮುಕ್ತ ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮುಗ್ಧಳಾಗಿ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಶ್ಯಾಮರಾಯನಿಗೆ ಮೈಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ಮೋಸಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಕಲಾ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಂತರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಸಾಹಚರ್ಯದ ಅವಕಾಶಗಳೇ ಇಂಥ ಅವಿಚಾರಿತ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡಿನ ಮುಕ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟೂ ಇಂಥ ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಲೈಂಗಿಕ ಕೂಟಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆಂದು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಂಡ ಕಾರಂತರು ಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಅವಿಚಾರಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ಹೆಂಗಸರ ಪಾಲಿಗೆ ದುರಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದುವ ಸಂಭವವೂ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಮುಕ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪುನಃ ಅವಳ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ದೊಡ್ಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯರಾದ ಕಾರಂತರು ಒಪ್ಪರು. ಗಂಡನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಬಾರದು. ಜ್ವಾಲಾ ಕುಲಕರ್ಣಿಯನ್ನು ಆನಂದ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಸ್ವಪ್ನದ ಹೊಳೆ'ಯ ಬನ್ನಿಗೆ ಗರ್ಭಪಾತ ಮಾಡಿಸಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿಸರ್ಗದ ಯಾವುದೋ ವಿಪರೀತದ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಸಂಭಾವಿತರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾಚಾಳರಿಗೆ, ಬೇಜವಾಬ್ದಾರ ಸಾಹಸಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಲೈಂಗಿಕ ಬದುಕಿನ ದುರಂತವನ್ನು ಕಾರಂತರು 'ಮೈಮನಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ' ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೇ ಅನನ್ಯತ್ರ ಗೋಚರವಾದ ಇಂಗಿತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ರೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಂಡಸರಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದೇ ಉಪಜೀವನವಾದ ಸೂಳೆ ಸ್ವತಃ ಒಮ್ಮೆ ಕೂಡ ಮೈಮನಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಸಂತುಷ್ಟಿಕೊಡುವ ಸಂಸರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ಅಂಥ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದಂತೆ ಅನಿಸಿದಾಗ ಆತ ಪಾಂಡುರಾಜನಂತೆ ಅವಳ ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ-ಸಂಭೋಗಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆಯೇ - ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಂತರು ಈ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಯುಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಅನುಕೂಲವಂತ ಪುರುಷರು ಆಗಿನ ರೂಢಿಯಂತೆ ಸೂಳೆಯರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಅವರು ನೈತಿಕ ಕಟು ತೀರ್ಪಿಗೊಳಪಡಿಸಿಲ್ಲ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣಿನ ನೀರಸ ಲೈಂಗಿಕ ವ್ಯವಹಾರವೇ-ಅದಕ್ಕೆ ಗಂಡಸು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳೇ ಕಾರಣವಾದರೂ-ಗಂಡಿನ ಹೊರಚಾಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅವರು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೋಜಿಗವೆಂದು ನನಗನಿಸಿದ್ದು 'ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯರು' ವಿನಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯ ವರ್ತನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ನಂಬಿಕೆಯ ಶಿಷ್ಯನ ಅತ್ಯಪ್ತ ಹೆಂಡತಿಗೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂಭೋಗಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂಭೋಗ ತಂತಾನೇ

ಪಾಪವೂ ಅಲ್ಲ, ಪುಣ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ನೈತಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಡಗಿದೆ. ಈ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯನ ಮದುವೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಅವಳು. ಆದರೂ ಕಾರಂತರು ಈ ಘಟನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಟಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಮಕ್ಕೆ ತಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ !

ಕಾರಂತರ ಅದರ್ಶವಾದ ಸಾಧ್ಯಕೋಟಿಯ ಒಳಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸತಕ್ಕದ್ದೇ ಹೊರತು ಅಸಾಧ್ಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ ಹೊರತು ಮಹಾಪುರುಷರ ಸಾಧ್ಯಪ್ರಪಂಚದ್ದಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು. ಕಾರಂತರು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಮಕ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಹೋರಾಡಿದವರು. ಗಾಂಧೀಜಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಹಾ ಸಾಮೂಹಿಕ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದವರು. ಒಮ್ಮೆ ಗಾಂಧೀವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಮುಂದೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಮರಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ವಹಿಸಿದ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಂದ ನೀಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲಾರದ, ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮರಿಕ ವಿಧಿನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಹೋದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದ ಅನವಶ್ಯಕ ಯಾತನೆಗಳನ್ನು ಹೃದಯಭೇದಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ತ್ಯಾಗಗಳು ಶೌರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಅವ್ಯವಹಾರ್ಯವಾದ ಅಹಿಂಸಾತ್ವ, ನಿಗ್ರಹತ್ವ, ತ್ಯಾಗತ್ವಗಳು ಎಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ತಳ್ಳಿದವು, ಗಾಂಧೀಜಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಕಠೋರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಮತ್ತು ಸತೀತ್ವದ ನಿಯಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಬಲ, ಆತ್ಮಬಲ, ಶರೀರಬಲ, ಯೋಚನಾಬಲ ಇಲ್ಲದವರು ಯಾವ ತರಹದಲ್ಲಿ ದುರಂತಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು ಎಂದು ಕಾರಂತರು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಗಾಢಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧಿ ಗಾಂಧಿಯೇ, ಸಾಮಾನ್ಯರು ಸಾಮಾನ್ಯರೇ-ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗಾಂಧಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಡಿ. ಸಾಮಾನ್ಯರು ಗಾಂಧಿಯಾಗಲು ಹೊರಟರೆ 'ಸಮೀಕ್ಷೆ'ಯ ವಾಸುದೇವನಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರ ಬದುಕನ್ನು ನರಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ತಾನು ಅಸಹನೀಯ ಆತ್ಮಗ್ಲಾನಿಯ ಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿಯಬಹುದು.

ಕನ್ನಡದ ಮತ್ತಾವ ಸಾಹಿತಿಯ ಕೃತಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾರಂತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಳೆದ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ, ವಿಶೇಷತಃ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜನಜೀವನ ಕಂಡ ಮಹತ್ವದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳ 'ಸಾಗಾ' ಆಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ Forsyte Saga ದಂತೆ ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕ ಅವರು ಕಥಾರೂಪ ಸಾಮಾಜಿಕ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಅಂಥಾದ್ದೇ. ಈ

ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಒಳಿತು-ಕೆಡುಕುಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯೂ ಅಲ್ಲಿದೆ. 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ'ಯಿಂದ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಗಿ 'ಅದೇ ಊರು ಅದೇ ಮರ'ದ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿಬಂದ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏರುಗಳೂ ಇವೆ, ಪ್ರಪಾತಗಳೂ ಇವೆ. ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಆಳಿಕೆಯ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ತಲೆದೋರಿದ ಆಸಕ್ತಿ ಆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯದಿಂದ ವಿಮೋಚನ ಕೊಟ್ಟದ್ದು, ಒಂದು ಹೊಸ ಮಾನಸಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತೆರೆದದ್ದು, ಬದುಕಿನ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪೈಲುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು ಬದಲಾವಣೆಯ ಮಹಾಸತ್ಪಲಗಳು. ಸ್ವತಃ ಕಾರಂತರು ಅದರ ಒಬ್ಬ ಭೋಕ್ತಾರರು. ಊರ ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳವೊಂದನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಕಾಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಕೊಳಚೆಯನ್ನು ದಾಟುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ vade ಎಂಬ ಪದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿದೆ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏನು ಶಬ್ದ ಇದೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿತಂತೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದರೂ ಜನರು ಈ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಒಂದು ಹೆಸರು ಇಡಲಾರದೆ ಹೋದರೇ? ಎಂದು ವ್ಯಥೆ ಆಯಿತಂತೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಮನಸ್ಸಿನ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದದ್ದರ ಲಕ್ಷಣ. ಈ ದ್ವಾರವಿಮೋಚನೆಯ ಹಿಂದೆ ಸುತ್ತಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ, ಕಾಡುಮೇಡಲ್ಲಿ, ಬಯಲುಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ನದೀಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ, ಅನುಭವಿಸುವ, ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರಾರ್ಥವರಿಯದ ಪುರೋಹಿತ ಐತಾಳರ ಮೊಮ್ಮಗ ರಾಮನ ಸಮುದ್ರಮೋಹ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲೆಳಸುವ ನವಸಂಗೀತ ಈ ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಮನದ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ. ತಮ್ಮ ಕಲಾವಿಚಾರಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕನಿಷ್ಠ ಮೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕಾರಂತರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ವರ ಬದುಕು ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿಲ್ಲ, ಆಗಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ನಿಖರವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಅವರು. 'ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಛಾಯೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಕನಿಷ್ಠ 30 ಶಬ್ದಗಳಿವೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಿವೆ?' ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಗಾಢವಾದ ಕಳಕಳಿಯ, ನಮ್ಮ ವರ ಮಾನಸಿಕ ಬದುಕಿನ ಬರಡುತನದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ತುಡಿತ ಕಾರಂತರನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಬರಿದೆ ದೂರಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸು ಹಗುರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಾಹಸಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದೆ. ಮಾನವ ಬದುಕಿನ ಅನರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುಗೆಗಳಾದ ಸೌಂದರ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ, ಕಲಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನಪಿಪಾಸೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ವರಲ್ಲಿ ಕುದುರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಚಿತ್ರಕಲೆ, ನಾಟಕದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಯಕ್ಷಗಾನದವರೆಗಿನ ಅಪರಂಪಾರವಾದ ಸಾಹಸಗಳಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದೆ. ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾನು ಉಂಡು ನಲಿದದ್ದನ್ನು ಸುತ್ತಲಿನವರಿಗೂ ಉಣಿಸುವ ಹಂಬಲ ಬರಿ ಉಪದೇಶವಲ್ಲ, ಅದು ಅವರ ಜೀವನಮಾರ್ಗ.

ಬದುಕನ್ನು ಕೇವಲ ಭೌತಿಕ ಸ್ವರದಿಂದೆತ್ತಿ ಮಾನಸಿಕ ಭೂಮಿಕೆಗೆರಿಸಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯದ ಆಪ್ತಾಯನಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರ ರಸಾನುಭವದ ಆನಂದಗಳಿಗೆ ಅಣಗೊಳಿಸಿದ ಇಂಥ ಬದಲಾವಣೆಗಳೆಲ್ಲ ಕಾರಂತರನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ ನೆಲಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡ ಬಡತನದ ಬದುಕಿನ ಭಂಧನವನ್ನು ಹರಿದು ದಿಗ್ವೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೊಸ ಬಾಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಭೌತಿಕ ಸಾಧನಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಆಧುನಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೂ ಅವರ ಸ್ವಸ್ವಸ್ತು ಇದೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಗಾಳಿ ಮೊದಮೊದಲು ತಂದ ಅನಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕಾರಂತರು ಬರೇ ಸೌಮ್ಯವಾದ ಅರುಚಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯೆಯೊಡನೆ ಪೇಟೆಯ ಹೊಸ ಆಮಿಷಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಮಾನವತೆಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ದುಃಖದಾಯಕವಾದದ್ದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಮೇಲೆ ಬರುವುದು ವಿಷವೇ. ದಾರಿತಪ್ಪಿದ ಲಚ್ಚನ ಮಗ ರಾಮ ಹೊಸ ಕಾಲದ ಹೊಸ ನೀತಿಯನ್ನು ಮಾನವತೆಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಾನೆ. ಅಜ್ಜ ಭತ್ತ ನಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೊಮ್ಮಗ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚರಿತಾರ್ಥದ ಆರ್ಥಿಕತೆ (subsistence economy)ಯಿಂದ ಹಣ ರೂಪದ ಧಾರಾಳದ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬಾಳಿಗೆ ಹೊಸ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ಬರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಆಶಾವಾದ ಚಿಗುರೊಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಭತ್ತದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಮಿಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅದು ಬಂದದ್ದು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದು ವ್ಯಾಪಾರವಾದದ (commercialism) ಉಚ್ಚಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದು ಅಣಕಟ್ಟಿನ ಕೋಡಿಯನ್ನು ತೆರೆದುಬಿಡಲಿಲ್ಲವೆ?

ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಕಾಲದಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಈ ಹೊಸ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಕಾರಂತರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೀವ್ರತರವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಪರಿಮಿತ ಲಾಭದಾಶೆ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು, ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತದೆ. 'ಜಾರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ' ಈ ಅವಲಕ್ಷಣದ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದ ಆಸುರೀಶಕ್ತಿಗಳ ಬಲ ಹೆಚ್ಚಿ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಿಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ 'ಮುಗಿದ ಯುದ್ಧ' ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಹೊಂಗನಸಾಗಿ, ಅವರ ಹಿಂಜರಿಯದ ತ್ಯಾಗಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಪರಿಮಿತ ಅಧಿಕಾರದಾಹ, ಧನದಾಹಗಳ ಕೈವಶವಾಗಿ ಮಾನವಪ್ರಕೃತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಹೇಯಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಉದಾತ್ತ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ 'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ', 'ಉಕ್ಕಿದ ನೊರೆ', 'ಮೂಜನ್ನ', 'ಅದೇ ಊರು ಅದೇ ಮರ' ಮೊದಲಾದ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಅಧಿಕಾಧಿಕ ಆತಂಕದಿಂದ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಹಳೇ ಮೌಲ್ಯಗಳ 'ಧರ್ಮರಾಯನ ಸಂಸಾರ' ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತದೆ. ಹಣದಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದಾಹ, ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಧನದಾಹ ಪರಸ್ಪರ ಪೋಷಣೆಪಡೆದು ದಳುರಿಯೇಳುತ್ತದೆ. ಕಾರಂತರನ್ನು

ಆತಿಯಾಗಿ ಕಂಗೆಡಿಸುವುದೆಂದರೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯ ಆಧಿಷ್ಠಾನವಾದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನೇ ಈ ದಾಹಕ್ಕೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದೆಂಬಂತೆ ಇಂಥನವಾಗಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂತ್ರಗಾರರ ಏರಾಟಕೆ. ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ದೇಶಹಿತ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಾಳಿಗೆ ತೂರಿ ವರ್ಗಹಿತದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾರ್ಥ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಬಂಡವಾಳಗಾರರು, ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಕುತಂತ್ರ ಮಾಡುವರು. ಒಳ್ಳೇ ಆಳಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬವರನ್ನು ಉರುಳಿಸಲು ಇವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ - ಎಂದು 'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ'ದಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ವಿಷಾದಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ದುರಾಶೆಯ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನರಿಗಳ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಏರ್ಪಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ನಿರಾಶೆ ತಂದಿದೆ. ವ್ಯಾಪ್ತರದ ವಟವೃಕ್ಷದ ನಾಶ ಹಳೆಗಾಲದ ತಂಪಿಯುವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಾಶಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ-ಧರ್ಮ-ನ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವವರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ತಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ದೌರ್ಜನ್ಯದೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ಒಂಟಿದಾರಿ ನಡೆದು ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುದೇ? ಅಥವಾ ಹೋರಾಡುವುದೇ? 'ಮೂಜನ್ಮ'ದ ಗುಪ್ತರು ಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ಅಸುರೀಶಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಲು ಅವೇ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದೇ? ಈ ಆಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾದರೂ ಅವರು ಕೊನೆಗೆ ಕೊಲೆಗಡುಕನಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. 'ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ'ದ ಕಾಂಚನಮಾಲೆ ಕೊನೆಗೆ ದೇಶಘಾತಕ ಕುತಂತ್ರಿಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ 'ಸೇಂದ್ರಾಯ ತಕ್ಷಕಾಯ ಸ್ವಾಹಾ' ಎಂಬಂತೆ ನೀರ್ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಡೈನಮೈಟಿನಿಂದ ಒಡೆದು ತಾನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಾಗಿ ದುರ್ನಾಯಕರ ಇಡೀ ಸಭೆಯನ್ನು ಜಲಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಯಾವ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ? ದುರ್ಜನರ ಮಥನಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೆ ದೇಶ ಚರಮಬಲಿದಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಾದೀತೆಂದೆ? ಕಾರಂತರು ನಿರಾಶಾವಾದಿಯಲ್ಲ. ದುಶ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲೇಬೇಕು ಎಂದವರು ಹೇಳಿಯಾರು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ, ಕಾರಂತರನ್ನು ಅವರ ಜೀವನಾಭಿಮುಖ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಕೂಡ ಆಕ್ಷೇಪಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಕಡುಮುಳಿಸು, ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ನಾಯಕರ ಮೇಲೆ ಅವರ ಟೀಕಾಸ್ತುಗಳು ಇವು ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿಗಾಮಿ, ಬಡಬಗ್ಗರ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಢಸಹಾನುಭೂತಿ ಇಲ್ಲದವರು ಎಂಬ ಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿವೆ. ನಲುವತ್ತು ವರ್ಷ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಹರಿಜನರ ಬದುಕಿನ ದುರಂತವನ್ನು ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿಯ ವಸ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಈ ಅಪವಾದ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ದುಃಖದ ಸಂಗತಿ. ಕಮ್ಯುನಿಜಂ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ವಹಿಸಿದ ನಿಲುವು ಶೋಷಿತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಸಭಾನುಭೂತಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಂದದ್ದು.

ಬಂಡವಾಳಗಾರರು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕ ನಾಯಕರು ಕೂಡ ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳ ಶೋಷಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾಡಿನ (ಒಟ್ಟು) ಹಿತದ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. 'ವಿಪ್ಲವಕ್ಕಾಗಿ ವಿಪ್ಲವ, ಕ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಕ್ರಾಂತಿ' ಇದು ಇವರ ಹವ್ಯಾಸ. ಮುಷ್ಕರ ಸಂಪು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು ಮಾತಿಗೆ ಸುಲಭ. ನ್ಯಾಯಸಾಧನೆಗೂ ಅದರಂತೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗೂ ಅವು ಪ್ರಬಲ ಆಯುಧಗಳು' (ಗೊಂಡಾರಣ್ಯ). ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ತಾವು ಉತ್ಪಾದಿಸಿರದ್ದನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲವನ್ನು ನಿರಂತರ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಉದ್ರೇಕಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಮೂಲಭೂತ ನ್ಯಾಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ, ದುರಾಶೆಯನ್ನು ದೇವರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವ ಇಂದಿನ ಚಳವಳಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಾರಂತರ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಕಲಕುತ್ತದೆ. ಈ ದುರಾಶಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ಬಂಡವಾಳದಾರರೂ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಪ್ರಿಯರಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ವಂ' ಎಂಬುದಕ್ಕಲ್ಲದಿದ್ದರೂ 'ಮಾ ಗೃಧಃ ಕಸ್ಯ ಸ್ವಿದ್ಧನಂ' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಾರಂತರೂ ಪೂರ್ತಿಬದ್ಧರು.

ಆದರೆ ಶೋಷಿತರಿಗೆ ಯಾವುದು ದಾರಿ? ಅವರು ಎಷ್ಟು ಅಸಹಾಯರೆಂಬುದನ್ನು ಕಾರಂತರೇ 'ಚೋಮನ ದುಡಿ', 'ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು' ಮೊದಲಾದೆಡೆ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ದುರವಸ್ಥೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಹೋರಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೋರಾಟದ ಬದುಕಿನ ಕಾರಂತರು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರರು; ಅದನ್ನೇ ಅವರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಶೋಷಿತರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಗಾಂಧಿಯಾಗಲಾರದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಜಾನ್ಸನ್ ಮಾಸ್ತರ ('ಮುಗಿದ ಯುದ್ಧ')ರೂ ಆಗಲಾರ. ದುರ್ಬಲರಿಗೆ, ಶೋಷಿತರಿಗೆ ಸಂಘಟಿತ ಹೋರಾಟವೇ ತಾರಣೋಪಾಯ. ಸಂಘಟಿತ ಹೋರಾಟ ಎಂದರೆ ಯುದ್ಧ; ಯುದ್ಧದ ಗುರಿ ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಅನುದಾತ್ತ, ನಿರ್ದಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳೇ ಮೇಲ್ಮೈಯಾಗುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮಯುದ್ಧವೆಂಬುದು ಪುಸ್ತಕದ ಬದನೇಕಾಯಿ. ಮಾರ್ಕ್ಸಿಸ್ಟ್ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದ ನಿರ್ದಯ ಶೋಷಣೆ-ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆಯಲಿಕ್ಕಾದೀತು? ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯಾಂತರವೇನು? ಇಲ್ಲಿ ನಾವೊಂದು ನೈತಿಕ ಉಭಯಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಜಂನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಅದರ ನಗ್ನದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಸ್ವರೂಪ ನೋಡಿ ವಿಮುಖರಾದ ನನ್ನಂಥವರಿಗೂ ಬೇರೆ ಕ್ರಿಯಾಸಾಧ್ಯ ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಕಮ್ಯುನಿಜಂ ಮಾತ್ರವೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಮಕತಂತ್ರ, ಹರಣ ಮಾಡುವ ರಾಜ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಗಳು ಕಡಿಮೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯವಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಮಕತಂತ್ರದ ಅಧ್ವರೈವಾದ ಅಮೇರಿಕ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂಸ್ಥಾನದ್ದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ಬೆಂಬಲವೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆಯೋಣ?

ಕಾರಂತರ ಆರ್ಥಿಕ ರಾಜಕೀಯ ನಿಲುವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಅನಿಸುವುದೆಂದರೆ, ಅವರ ನೀತಿದೃಷ್ಟಿಯ ಬೇರುಗಳು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದೂ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ,

ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯ ಉದಯದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿನ ಅರೆಫ್ಯೂಡಲ್ ಯುಗದ ಆಚಾರ ಸಂಹಿತೆಯಿಂದ ಮೊಳೆತದ್ದು. ಅದನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದು 'ಸತ್ಯದ ತಗಹಿನ' (honour) ಕಲ್ಪನೆ. ಬ್ರಿಟಿಶ್ ಆಳಿಕೆಯೊಡನೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಈ honour system ನಿಂದ ನಾವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ 'ಕಾನೂನು' (legal) ಯುಗಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಹೊಂದಿದೆವು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ-ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಯೂರೋಪಿನ-ದೇಶಗಳ ಹಾಗೆ ದೀರ್ಘವಾದ ಕಾನೂನು ಪರಂಪರೆ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿರುವ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಅಸತ್ಯವಾದದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾನೂನು ಪರಂಪರೆಯ ಅಜೀರ್ಣದ ವಾಸನೆ ತುಂಬಾ ಇಡುಗುತ್ತಿದೆ. ನೀವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನೀವು ಮಾಡಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದಲ್ಲವೇ ಇಂದಿನ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ 'ಧರ್ಮ' ? ಶೋಷಕರದ್ದೂ ಶೋಷಿತರದ್ದೂ ಅದೇ ಅಲ್ಲವೇ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ? ಅಸ್ತ ಕೂಡ ?

Honour System ನ ಗತಕಾಲದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಹೊಸ ಸತ್ಯದ ಹೊಸ ಪ್ರಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ ಇಂದಿನ ವಿಚಾರವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ವಿಚಾರವಾದಿ ಉದಾರಮತದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಅದರ ಸಾಧನೆಗಳು ಮನದಟ್ಟು ವಂತಿವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೀತಿಮತ್ತೆಯ ಸಂಗಡವೇ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಾತ್ಮದ ಪರಮಾವಧಿಯ ಸಂಗಡವೇ, ಕಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವು ಮೇಲ್ಪಂತ್ರಿಯಾಗಿವೆ. ಕಾರಂತರು ಇದರಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತಂದು ನೆಟ್ಟಾಗ ಅದು ವಿಷಫಲವನ್ನು ನೀಡುವುದು ನೋಡಿ ಅವರು ದುಃಖಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ, ಕ್ರುದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ, ನಿರಾಶರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ. Materialism ಅನ್ನು ಉಪಕರಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ materialist ಆಗಲೊಪ್ಪದ ಅವರ ಆತ್ಮ ನಾವು 'ಸುಖ'ವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಸಂಗ್ರಹಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಮಾನವಸಂಬಂಧಗಳಿಂದ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ; ಸಾಮೂಹಿಕತೆಯಿಂದಲ್ಲ, ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬರತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ನಂಬುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಮಾನವ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದೃಷ್ಟಿ, honour ಇಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಪತ್ತೂ ನಮಗೆ ಸಂತುಷ್ಟಿ ತರಲಾರದು ಎಂದು ನಂಬುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂತಲಸ್ವರ್ಗ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಉದ್ಧಾರದಂಥ ಕೂಗುಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಅವುಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ನಿಜವಾದ ತೃಪ್ತಿ ಕೊಡುವ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಹೀನ ಪ್ರಪಂಚದ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದಲುಗಳಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಸಂಭಾವ್ಯತೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತರವನ್ನೇ ಪ್ರಭುಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ಇಂದಿನ ಎತ್ತುಗಡೆ ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಪ್ಪೊತ್ತೂಟಕ್ಕೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡುವ ಜನರಾಶಿಗೆ ಒಂದೆಡೆ ನೆರೆಮನೆಯವನ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನದಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಕೊಡಿಸುವ ಆಶ್ವಾಸನೆಯ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನಗಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನೆರೆಯವನಿಗೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿಸುವ ಸಂತೋಷದ, ಆಕರ್ಷಣೆ

ಯನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾದೀತೆ? ಹಸಿದವನು, ಕೃಶನಾದವನು ಕ್ರೂರನಾಗುತ್ತಾನೆ, ತಾಮಸನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹಳೇ ಸುಭಾಷಿತವೇ ಹೇಳುತ್ತದಲ್ಲ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಅಲ್ಲಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಫಲಗಳು; ಆ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಸೂಲಗಿತ್ತಿ (ತಾಯಿಯಲ್ಲ) ವಸಾಹತುಗಳ ಶೋಷಣೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಮೃದ್ಧಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಜನರಿಗೆ ವಿವೇಕೋದಯವಾದೀತೆಂಬುದಷ್ಟೇ ಆಶಾವಾದಿಗಳ ಊರುಗೋಲಾಗಬೇಕಷ್ಟೇ.

'ಕಾರಂತಸಾಹಿತ್ಯದರ್ಶನ'ವೆಂದು ನಾನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಹುಳುಕುಗಳ ಪ್ರಜ್ಞೆ ನನಗೆ ಇದೆ. ಯಾವುದೇ ದರ್ಶನ ಎಂಬುದು ಪೂರ್ತಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ದೃಶ್ಯ-ದರ್ಶಕಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ದರ್ಶನವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ನನಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನೇ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು; ಬೇಡದ್ದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕುರುಡನಾಗಿರಬಹುದು; ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಮೆಚ್ಚದೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದೈವಭಕ್ತಿ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವಾಸ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಚರಮಸತ್ಯದ ಹಿಂಜುವಿಕೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರ ನಿಲುವು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ದೈವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾರಂತರು ಆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಾಗಿ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ; ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಅವರ ಅಭಿಮತ. ಆದರೆ ಮಾನವನ ದೌರ್ಬಲ್ಯ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಭಯ, ಪಲಾಯನವಾದ, ಹೊಣೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಬರೇ ಭ್ರಾಂತಿ ಇವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರಸುವಿಕೆಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿಲ್ಲ. ಮಾನವನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಈ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ತೊಳಲಾಡಿಸುತ್ತದೆ— ಅದು ಬಹುಶಃ ಸಂತಾನೋತ್ಪಾದನೆ, ಕಲಾಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆನಂದದಂಥದೇ ಆನಂದವನ್ನು ಅದರ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿದವರಿಗೆ ತರುತ್ತಿರಬಹುದು; ಅದೊಂದು ಉದಾತ್ತ ತಹತಹವೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹುದುಗಿಸಿದೆ— ಇದು ತಿಳಿಯದು. ಕಾರಂತರು ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕಾರಂತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ್ದು ಅವರ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಾಳುವ ಧೈರ್ಯ. ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಬಾಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಅವರು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವನದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಳಿನ ಆಚೆಗೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಇದೆಯೆಂದು ಕಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲದ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಅವರು ತಾಳಿಲ್ಲ. ಬದುಕು ಹೇಗೆ ಶಾಶ್ವತವಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳು ಅಜರಾಮರವಲ್ಲವೆಂದು ಅವರೊಂದೆಡೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಅವರ ನಿರಹಂಭಾವವನ್ನು

ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಈ ವಿನಯ ಅವರು ತಮ್ಮ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಾವೇ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರ ಹೆಗ್ಗುರುತು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾರಂತರು ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಮಣಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಮಹನೀಯರೆ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸ್ಮಾರಕ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಲು ನನಗೆ ಈ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಕು. ಶಿ. ಅವರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಪೈಗಳೊಡನೆ ನನ್ನ ಒಂದೇ ಒಂದು ಭೆಟ್ಟಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಅಪಾರ ಅಭಿಮಾನವುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಅವರ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತ ಈ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುವ ಸಂದರ್ಭ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯವಿಶೇಷವೆಂದು ಹೇಳಿ, ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ವಿರಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

**REGIONAL RESOURCES CENTRE FOR FOLK PERFORMING ARTS
PUBLICATIONS**

Sl No.	Name of the Book	Writer	Rate (Rs.)
1.	Govinda Pai Memorial Museum	Dr. H. Raghunath Bhat	15.00
2.	Sannata – Minor Folk Plays of North Karnataka	M. Shankar	15.00
3.	Folk Epics of Tulu Nadu	Dr. U. P. Upadhyaya	15.00
4.	Karnataka Puppetry	S. A. Krishnaiah	25.00
5.	Folkloristics and Indian Folklore	Dr. Peter J. Claus & Dr. Frank J. Korom	80.00
6.	Kadyanata	A. V. Navada & Gayathri Navada Translated by Dr. N. Thirumaleshwar Bhat	

1.	ನಿನ್ನೆಯ ಮನ್ನೆಯರು	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಾಯಕ್	8.00
2.	ಕರಪಾಲ ಮೇಳ	ಡಾ. ಡಿ. ಕೆ. ರಾಜೇಂದ್ರ	5.00
3.	ರಂಗಪ್ರಸಂಗ	ಪ್ರೊ. ಎಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ	8.00
4.	ಕಲೆವಾಲ (ತುಳು)	ಅಮೃತ್ ಸೋಮೇಶ್ವರ	15.00
5.	ಯಕ್ಷ ಗಾನ ಸ್ವಬೋಧಿನಿ	ಎನ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯ	25.00
6.	ಕಲಾವಿದ ಕೃಷ್ಣ ಹೆಬ್ಬಾರ್	ಪ್ರೊ. ಕೆ. ಎಸ್. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ ಸಾದಾ ಉತ್ತಮ	60.00 75.00
7.	ಕಾಡ್ಯನಾಟ	ಎ. ವಿ. ನಾವಡ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಗಾಯತ್ರಿ ನಾವಡ	40.00
8.	ಬಾಚಿಗೊಂಡನಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಅನಿಗಿ ಬಸಪುರದ ಜನಪದ ಗೀತೆಗಳು	ಎಸ್. ಎ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ	50.00
9.	ಯಕ್ಷ ಗಾನ ಪದಕೋಶ	ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಶಿ	
10.	ಹರಿದಾಸರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹಾಡುಗಳು	ಪ್ರೊ. ಎಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ	

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರ, ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು	ಲೇಖಕ	ಬೆಲೆ (ರೂ.)
1.	ಬಯ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ	ಪಾವಂ ಆಚಾರ್ಯ	5.00
2.	ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಮಗ್ರ ವಾಚ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ	ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ	6.00
3.	ಮೋಕದ ಬೀರೆ ಲೇಖನಿಕಾಯ	ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ	7.50
4.	ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ	ಡಾ. ಪ್ರಭುಶಂಕರ	8.00
5.	ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಮ್ಯೂಸಿಯಂ	ಡಾ. ರಘುನಾಥ್ ಭಟ್	15.00
6.	ಕಾವೇರಿ	ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಂಚಿತ್ತಾಯ	15.00
7.	ಅರು ಕಬಿತೆಲು ಪೊರು ಕಬಿತೆಲು	ಸಂ.: ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಹೆಗ್ಡೆ	20.00
8.	ತುಳು ದೇವಿಮಹಾತ್ಮೆ	ವೆಂಕಟರಾಜ ಪುಣಂಚಿತ್ತಾಯ	35.00
9.	ತಾಡವಾಲೆ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ	ಪ್ರೊ. ಎಂ. ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರ್ಯ	50.00
10.	ಅರಬಿಂದೋ ಅವರ ಸಾವಿತ್ರಿ	ಡಾ. ಎ. ಎಸ್. ವೇಣುಗೋಪಾಲ ರಾವ್	5.00
11.	ತುಳು ನಿಘಂಟು ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ	ಸಂ.: ಡಾ. ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಸಾದಾ	40.00
		ಉತ್ತಮ	60.00
12.	ತುಳು ನಿಘಂಟು ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ	ಸಂ.: ಡಾ. ಯು. ಪಿ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ಸಾದಾ	60.00
		ಉತ್ತಮ	80.00
13.	ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು : 1 ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು	ಪ್ರೊ. ಸುಜನಾ, ಮೈಸೂರು	10.00
14.	ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು : 2 ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ	ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾವಾಚಸ್ಪತಿ ಬನ್ನಂಜೆ ಗೋವಿಂದಾಚಾರ್ಯ	10.00
15.	ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು : 3 ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ	ಪ್ರೊ. ಎ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾವಂ ಆಚಾರ್ಯ	10.00
16.	ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು : 4 ಮಾಸ್ತಿ ಬೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್	ಪ್ರೊ. ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್	10.00
17.	ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡಿಗರು : 5 ಎ. ಕೆ. ಗೋಕಾಕ	ಪ್ರೊ. ಎನ್	10.00

